

Серафима Криган, Юліанна Сергійчук

4 УКРАЇНЬСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

Частина 2



ВИДИ РЕЧЕНЬ

За метою висловлювання

Розповідні

Про щось розповідають



Ідуть дощі.

Питальні

Містять запитання



Ти сьогодні працюєш?

Спонукальні

Містять заклик, наказ, прохання



Передзвони мені!

ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

Головні

Підмет

Хто?

Що?

Тато

Автобус

Присудок

Що робить? Що робив?

Що зробить?

Вечеряє

їде



Другорядні

Додаток

Означення

Обставина

Хто? — Олег
Що робить? — гарно співає
Як? — співає
Що? — пісню.



ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

Відповідають
на одне і те ж питання

Належать
до одного слова

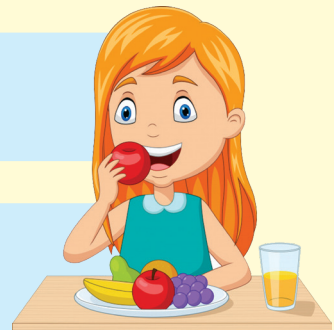
Виступають
одним і тим же членом
речення

На клумбах ростуть троянди, жоржини та айстри.

ЧАСТИНИ МОВИ

Іменник

Хто? Що?
Дівчинка, яблуко



Прикметник

Який? Яка? Яке? Які?
Холодний, біла, смачне, великі

Дієслово

Що робить? Що зробить? Що робив?
Лежить, прочитає, купив



Числівник

Скільки? Який? Котрий?
Дев'яносто, сотий, восьма

Займенник

Хто? Що? Який? Чий? Скільки? Котрий?
Ви, твій, його



Прислівник

Як? Де? Коли? Куди? Звідки?
Довго, сьогодні, додому, згори

Серафима Криган, Юліанна Сергійчук

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

підручник для 4 класу з навчанням угорською мовою
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах, з аудіосупроводом)

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Чернівці
«Букрек»
2021

УДК 811.161.2(075.3)
К 82

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 16.01.2021 №53)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:



Я, ти, ми і медіа



Аудіосупровід до підручника

Криган С. Г., Сергійчук Ю. П.

К 82 Українська мова та читання : підручник для 4 класу з навчанням угорською мовою закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах, з аудіосупроводом). Частина 2. Чернівці : Букрек, 2021. 128 с. : іл.

ISBN 978-966-997-029-9

ISBN 978-966-997-031-2 (Частина 2)

УДК 811.161.2(075.3)

Аудіосупровід

до підручника розміщено
в електронній бібліотеці за адресою:
<https://lib.imzo.gov.ua/>



ISBN 978-966-997-029-9
ISBN 978-966-997-031-2 (Частина 2)

© Криган С. Г., Сергійчук Ю. П., 2021
© Видавничий дім «Букрек», 2021



ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ



*Слова Павла Чубинського
Музика Михайла Вербицького*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

§26 Прикметники-синоніми

Rokonértelmű melléknevek



▶ Слухаю

1. Послухай і прочитай вірш. Скажи, яка частина мови допомогла описати українську мову.

Вивчайте мову українську –
Дзвінкоголосу, ніжну, чарівну,
Прекрасну, милу і чудову,
Як материнську пісню колискову.

А. Каніщенко

Прикметники, що відповідають на одне й те саме питання і мають близькі значення, – це **прикметники-синоніми**.

4

▶ Читаю

1. Прочитай загадки та відгадай їх. Випиши прикметники.

1. Я кругленька, червоненька, з хвостиком тоненьким. На грядці мене рвуть і до столу подають.

2. Я блискача, гостренька, маю вушко маленьке, за собою несу довгу-довгу косу.

▶ Спілкуюся

1. Добери до іменників відповідні прикметники.

Лінія }
Тополя } пряма, рівна, струнка.

Характер }
Дуб } сильний, міцний, могутній.



Руки }
Друзі } лагідні, ніжні, добрі, сердечні.

Життя }
Поле } заможне, багате, врожайне.



 Пишу

1. Перепиши, розкриваючи дужки. Поясни значення прикметників у поданих реченнях.


Варіант 1

1. Наша земля (багатий, родючий, прекрасний).
2. Мамин голос (ніжний, лагідний, ласкавий, тихий, спокійний).
3. Небо (чистий, блакитний, ясний, безхмарний).

Варіант 2

2. Вибери близькі за значенням прикметники. Запиши їх. Склади два речення (за вибором).

Відважний, ввічливий, веселий, мужній, сумний, хоробрий, люб'язний, чемний, радісний, смирний, невеселий.

 Досліджую

1. Прочитай, визнач тип тексту. Добери із довідки синоніми до виділених слів.

Чудовий ліс у зимову пору. Дерева стоять у **сріблястому** інеї. Все засипано білим **пухнастим** снігом. Особливо **привабливі** ялинки в **пишному** вбранні. У **морозянім** повітрі дзвінко відлунює кожен звук.

Довідка: іскристому, холоднім, м'яким, прекрасний, чарівні, розкішному.

§27 Прикметники-антоніми

Ellentétes értelmű melléknevek

▶ Слухаю

1. Послухай і відгадай загадку. До виділених прикметників добери антоніми. Запиши їх парами.

І **маленькі**, і **старенькі**
влітку, взимку, навесні
всюди вдягнені **гарненько**
у зелені сукні всі.



▶ Читаю

1. Прочитай текст. Знайди прикметники та заміни їх антонімами. Зачитай новий текст.

Моя зоря

Вечоріло. Я стояв серед зимового саду і лічив синьоокі зорі. Деякі випадали з рахунку, бо зривались і летіли в безмежжя, обминаючи руки... А ті, що торкалися їх, були прохолодні. І раптом зірвалася велика синя зоря... Я підставив тремтячі долоні й відчув її тепло...

М. Максимець

▶ Спілкуюся

1. **Робота в парах.** Розгляньте малюнки, назвіть предмети. Доберіть із довідки до назв предметів їх ознаки. Складіть речення з кожним словом.



Довідка: гарячий – холодний, солодка – гірка, високий – низький.

Прикметники, що відповідають на одне й те саме питання, але мають протилежне значення, – це **прикметники-антоніми**.



1. До поданих прикметників за зразком добери та запиши синоніми й антоніми.

Зразок:

Слова	Синоніми	Антоніми
тихий	спокійний	голосний

Чистий, щедрий, сильний, веселий.

2. Утвори прислів'я. Випиши парами прикметники-антоніми.

На білій землі

З великої хмари

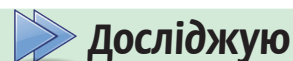
Прямого дерева у лісі багато,

а кривого найбільше.

чорний хліб родить.

малий дощ.

7



1. До поданих слів добери слова з протилежним значенням. Склади з першими двома парами слів речення, які можна було б використати в художньому тексті.

Лагідний – , новий – , солодкий – , добрий – , білий – , брудний – .



СЛОВНИК

лагідний – **szelíd, kedves**

в безмежжя – **a végtelenségbe**



Робота над твором

Fogalmazás szerkesztése és írása

1. Прочитай пам'ятку роботи над твором.

У роботі над твором:

- ✓ вибери тему твору;
- ✓ визнач основну думку;
- ✓ добери і систематизуй матеріал;
- ✓ склади план;
- ✓ виділи частини твору: зачин, основну частину й кінцівку;
- ✓ працюй з чернеткою;
- ✓ напиши твір;
- ✓ перечитай його;
- ✓ доопрацюй текст і виправ помилки;
- ✓ перепиши твір у чистовик.

8

Зима в лісі

Зачин

1. Як виглядає ліс узимку?
2. Чим добираються діти та дорослі до лісу?

Основна частина

3. Як почувуються дикі тварини, птахи?
4. Хто допомагає тваринам і птахам?
5. Чи розчищає хтось дорогу до лісу?
6. Що можна робити взимку в лісі?

Закінчення

7. Що тебе здивувало взимку в лісі?
8. Чи сподобалась тобі подорож до лісу?

2. Розглянь малюнок. Дай відповіді на запитання плану. За допомогою малюнка та плану склади твір-розповідь «Зима в лісі».



9

3. Робота в групі. Обміняйтеся думками про складений твір.

Ялинка



Раз я взувся в чобітки,
одягнувся в кожушинку,
сам запрягся в саночки
і поїхав по ялинку.
Ледве я зрубати встиг,
ледве став ялинку брати,
а на мене зайчик – плиг!
Став ялинку відбирати.
Я сюди, а він туди...

– Не віддам, – кричить, –
нізащо!
Ти ялинку посади,
а тоді рубай, ледащо!
Не пущу, і не проси!
І цяцьками можна гратись,
порубаєте ліси –
ніде буде і сховатись...

Олександр Олесь



З Новим роком!

З Новим роком, браття милі,
В новім щасті, в новій силі
Радісно вітаю вас
І бажаю, щоб в здоров'ї,
В мирі, з братньою любов'ю,
Відтепер ішов нам час.
Щирій праці Бог допоможе!
Дай вам, Боже, все, що гоже!

І. Франко



1. Яка пора року зараз?
2. Які зимові свята ти знаєш?
3. Чи подобається тобі прикрашати новорічну ялинку?

1. Випиши з вірша форми слова **муха** та пов'язані з цим словом прикметники. Визнач їх число, рід.



Білі мухи

Білі мухи налетіли, –
 Все подвір'я стало біле.
 Не злічити білих мух,
 Що летять, неначе пух.
 – Галю, Петрику, Кіндрате,
 Годі, ледарі, вам спати!

І побігли до санчат
 Галя, Петрик і Кіндрат.
 Всі з гори летять щодуху,
 Щоб піймати білу муху.
 А санчата їм усім
 Змайстрував старий Максим.

М. Рильський

1. Що означають слова «білі мухи»? Як ти розумієш вислів: «Всі з гори летять щодуху, щоб піймати білу муху»?
2. Склади твір-розповідь за малюнком.



СЛОВНИК

кожуші́нка – **kis bunda,**
bőrbekecs

плиг – 1. **hopp, zsupsz;** 2. **ugrás**

щоду́ху – **lélekszakadva**
 змайструва́в – **barkácsolt,**
összeeszkábált



Протоптали стежку

Уночі була хурделиця. Намело кучугури снігу. Рано-уранці в школу йшло троє дітей: Юрко, Михайлик і Ніна. Усюди коло хат з'являлися люди. Відкидали лопатами сніг, прокладали доріжки.

Ось хатина бабусі Марії. Вона живе одна-однісінька. Зупинилися діти біля бабусиноного двору. Нікого не видно.

– Як же бабуся до криниці вийде? – сказав Юрко. – Снігу ж скільки!

– Давайте протопчемо стежку від хати до криниці! – порадив Михайлик.

Діти увійшли на бабусине подвір'я. Ішли по глибокому снігу. Від воріт до хати йти було дуже важко. А від хати до воріт – трохи легше. Пройшли два, три, чотири рази. Протоптали стежку від воріт до хати і від хати до криниці.

Спітнілі, стомлені, радісні діти йшли до школи. Вони думали: ось бабуся Марія вийшла з хати, побачила стежечки, радіє...

В. Сухомлинський

1. Перекажи оповідання за планом. Зверни увагу на будову тексту.

План

Зачин

1. Що трапилось уночі?

Основна частина

2. Хто рано-вранці йшов до школи?
3. Що робили люди на вулицях?
4. Що зробили діти, коли дійшли до подвір'я бабусі Марії?

Закінчення

5. Чому раділи діти?

1. Упорядкуй абзаци відповідно до дії.

1. Спітнілі, стомлені, радісні діти йшли до школи. Вони думали: ось бабуся Марія вийшла з хати, побачила стежечки, радіє...

2. Діти увійшли на бабусине подвір'я. Йшли по глибокому снігу. Від воріт до хати йти було дуже важко. А від хати до воріт – трохи легше. Пройшли два, три, чотири рази. Протоптали стежку від воріт до хати і від хати до криниці.

1. Поясни, як ти розумієш народну прикмету.

Уночі іній на дерева ліг – удень не випаде сніг.



СЛОВНИК

хурде́лиця – **hóvihar**
кучугу́ри – **hótorlaszok, hóbuckák**

спітні́лі – **megizzadt**
сто́млені – **fáradt, kimerült**

§28

Число та рід прикметників

A melléknevek száma és neme

▶ Слухаю



1. Послухай і прочитай. Зверни увагу на питання до прикметників і їх закінчення в однині й множині.

Однина

чоловічий рід	жіночий рід	середній рід
Кавун (який?) смач ий .	Груша (яка?) смач на .	Яблуко (яке?) смач не .
Край (який?) рід ний .	Сестра (яка?) рід на .	Село (яке?) рід не .

Множина

Кавуни (які?) смач ні .	Краї (які?) рід ні .
Груші (які?) смач ні .	Сестри (які?) рід ні .
Яблука (які?) смач ні .	Села (які?) рід ні .

Прикметники змінюються за **числами**, а в однині – за **родами**. Рід і число прикметника залежать від роду й числа іменника.

▶ Читаю

1. Прочитай вірш, назви прикметники. Визнач їхнє число.

Холоди чи хмари грізні –
розцвіли в погожі дні
квіти різні, ранні й пізні,
восени і навесні –

і червоні, як троянди,
і рожеві, як піон,
і зелені, як лаванди,
і фіалкові, як сон.

Д. Білоус

1. Поєднай слова за змістом, визнач їх рід і число. Запиши утворені словосполучення.

Варіант 1

Край	золота
пшениця	родюча
земля	рідний

Варіант 2

поле	стиглий
сад	безмежне
кавун	фруктовий

1. До поданих прикметників добери із довідки іменники, постав їх у множині. Запиши за зразком.

Зразок. Приємна зустріч – приємні зустрічі.

Цікава, зелена, нова, солодкий, смачний.

Довідка: книга, вулиця, хата, сон, обід.

1. Прочитай текст, знайди іменники з прикметниками. Постав прикметники в однині, запиши їх, визнач рід.

Які красиві метелики – червоні, жовті, білі! Вони колись були прекрасними квітками. Якось стрибнули квіти високо в повітря, залопотіли барвистими пелюстками, ніби маленькими крилами, і полетіли. Тепер уже не треба було повертатися додому і смирно сидіти на тонких стеблинах. Їхні ніжні пелюстки перетворилися на справжні крила.

За Г.-Х. Андерсеном



СЛОВНИК

піон – **bazarózsa, pünkösdi rózsa**
стрибну́ли – **ugrottak**

залопоті́ли – **zizegtek, susogtak**

§29

Роль прикметників у реченні A melléknevek szerepe a mondatban

▶ Слухаю

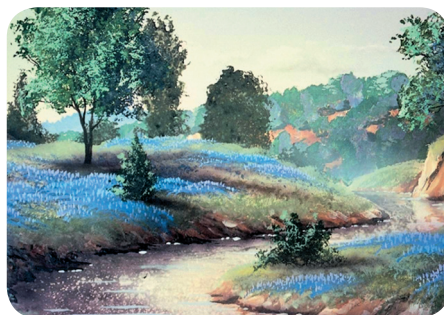
1. Прочитай виразно вірш. Знайди у вірші прикметники, що означають кольори. Зачитай їх разом з іменниками, до яких вони відносяться.



Кольори

(Уривок)

Білим снігом землю вкрило,
Білі шубки у зайчат.
А весною біло-біло
Зацвіте вишневий сад.



Йде весна зеленолиста,
Із піснями через гай!
І трава зелена й чиста
Зодягає рідний край.

В діток сині оченята,
Сині проліски в гаю,
Сині стрічки у дівчаток,
Синє небо у маю.

П. Зуб

16

▶ Читаю

1. Прочитай і перепиши речення, визнач головні та другорядні члени. Скажи, яку роль виконують прикметники в цих реченнях.

1. Максим ріс кмітливим і допитливим хлопчиком.
2. Першими розв'язали складну задачу кмітливі учні.

Прикметники в реченні переважно виступають другорядними членами, рідше – у ролі **підметів** або **присудків**.

Наприклад: Черговий учень стежить за порядком.
Черговий прибирає в класі.

1. Визнач, яку роль виконують прикметники в реченнях.

Уночі серед неба плив блідий місяць. Небо було глибоке, бездонне, всипане мерехтливими зірками. А вранці підіймалося яскраве сонце й руйнувало цю красу.

За Ю. Збанацьким

1. Прочитай і перепиши текст. Знайди прикметники, визнач їх рід, число та роль у реченні. Скажи, який це тип тексту. Придумай заголовок.

Вечоріло. Лише солов'їні трелі наповнювали повітря. Я вийшов у садок. Соловей сидів на тонесенькій гілочці, що схилилася од його ваги. Був дуже схожий на горобчика, тільки тільце мовби трохи вигнуте. Очі чорні, великі. Як співав, злегка горбився, трішки опускав крильця, широко відкривав тоненький дзьобик, у якому, ніби сердечко в дзвонику, бився гострий язичок. І все його крихітне тільце тремтіло та здригалося.

За Б. Комаром

1. Утвори з поданих слів словосполучення іменника з прикметником. Склади з ними речення.

Учень, підручник; швидкість, інтернет; зима, канікули; сонце, проміння; тепло, день; одяг, мода.



СЛОВНИК

стóвбур – **törzs, fatörzs**

трéлі – **trillázás**

кріхітне – **piciny, kicsinyke, ici-pici**

тремтіло – **remegett**

здригáлося – **összerezzent, megborzongott**

Зерна мудрості

Велика й чиста церква була схожа на гребінь хвилі, що піниться легким шумовинням. Князь зупинився серед храму. По свіжих, тільки-но потинькованих стінах стрибали лише сонячні зайчики та зрідка пробігали примхливі тіні. Сьогодні мали розпочати малювати фрески. Майстри-художники саме готували пензлі. Кожен їх рух ловило якесь хлопчєня.

– Ти учень? – запитав князь.

– Так, – відповів хлопчик і зосередженим поглядом повів за майстром.

– А чи знаєш ти, що це за церква? – знову звернувся до хлопчика князь.

Хлопчина, змушений відірватися від вправних майстрових рук, незадоволено відповів:

– Це храм святої Софії, який наказав збудувати великий князь Ярослав.

– А чому він так називається? – не припиняв розмови князь.

– Не знаю, – мовив хлопчик, і очєнята заблищали вогнем цікавості.



– Софія – грецькою «мудрість». Отож, звелів Ярослав побудувати храм, щоб звести пам'ятник мудрості, адже вона допомогла йому зміцнити державу, розбити підступних степовиків у вирішальній битві, що відбулася саме на цьому місці. Мудрість, – вів далі князь, – зробила щасливим народ, подарувавши йому мир...



А ще Ярослав хотів, щоб з цього храму зі зваженим словом та книгами пішла мудрість по всій землі, просвітила наукою багатьох дівчаток і хлопчиків, щоб множили вони славу Київської Русі.

Усе своє життя дбав Ярослав про поширення освіти й культури у своїй державі. Тому й назвали його Мудрим.

Великою та могутньою була Київська Русь за його князювання. Непереможною виявилася сила мудрості, зерна якої посіяв Ярослав серед свого народу.

За О. Данилевською



Спілкуюся

1. Знайди прикметники в тексті «Зерна мудрості» та випиши їх.
2. Хто наказав збудувати храм святої Софії? Чому він так називається?
3. Знайди та зачитай у тексті слова, які показують, про що дбав князь усе своє життя.



Пишу

1. Запиши в зошит останній абзац тексту. Підкресли прикметники.



Досліджую

1. Поясни значення вислову «зерна мудрості».



СЛОВНИК

зёрна мўдрості – **a bölcsesség
magvai**

князь – **fejedelem; herceg**

храм – **templom, szentély**

потинькóваних – **bevakolt,
tapasztott (fal)**

примхливí – **szeszélyes**

фрéски – **falfestmények, freskók**

пéнзлі – **ecset**

держáва – **állam**

просвітила нау́кою – **kiművelte,
oktatta**

Лижі й ковзани

Восени батько купив Борисові ковзани. А його другові Євгенові подарував батько лижі.

Думає Борис: що краще – ковзани чи лижі? Мабуть, лижі. Адже на лижах можна кататися скрізь: і в селі, і в лісі. А на ковзанах – тільки на ставку.

От і каже Борис Євгенові:

– Поміняємось, Євгене? Я дам тобі ковзани, а ти мені – лижі.

Помінялись.

Настали морози, а снігу немає. Замерз ставок. Катається Євген на ковзанах, а Борис сидить удома з лижами. Узяв Борис лижі, поніс до Євгена й каже:

– Не будемо мінятись... Поверни мої ковзани, візьми свої лижі.

Євген нічого не сказав, віддав Борисові ковзани, а лижі забрав. Того ж дня пішов сніг. **Цілу добу кружляли лапаті сніжинки, білим килимом устеляли землю.** Засипало снігом і лід на ставку.



Катається Євген на лижах, а Борис сидить удома з ковзанами. Минає тиждень, два. Щодня йде сніг.

Узяв Борис ковзани, прийшов до Євгена й каже:

– Ні, Євгене, таки поміняємось... Дай мені лижі, а собі візьми ковзани.

– А як завтра сніг розтане? – запитав Євген.

– А як завтра сніг розтане? – запитав Євген.

В. Сухомлинський



1. Знайди в тексті власні іменники. Запиши їх.
2. У виділеному реченні знайди зв'язок прикметників з іменниками. Визнач рід прикметників.
3. Спиши останній абзац і поміркуй над розділовими знаками.
4. Хто головні герої оповідання?
5. Коли відбувається подія на початку? Де розвивається подія потім? Знайди ці слова в тексті та прочитай їх.
6. Порівняй риси характерів головних героїв.
7. Як розгортаються події наприкінці?
8. Що зробив Борис?
9. Яка твоя думка про таких друзів?
10. Інсценуй в особах розмову двох хлопчиків.

1. Опиши своїми словами та словами з тексту головних героїв твору. Запиши 4–5 речень.

1. Яка мораль цього тексту? Якими, на твою думку, є справжні друзі?

**СЛОВНИК**

ковзани́ – **korcsolya**
кружля́ли – **keringtek**

лапа́ті сніжи́нки – **itt: nagy hópehelyek**



Зимові звичаї та традиції



1. Розглянь малюнки й скажи, які українські звичаї та традиції є у твоїй місцевості.





2. Робота в групі. Обговоріть, як ви провели зимові свята.



Загально очікувані результати

1. Послухай і скажи, які з прочитаних у цьому розділі творів тобі найбільше запам'яталися. Пригадай їх назви та авторів.

2. Прочитай і відгадай назву твору за його героями.

Галя, Петрик, Кіндрат, Максим.

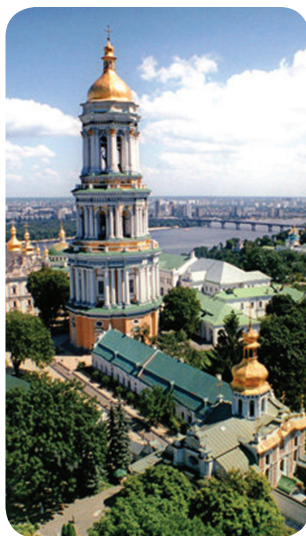
3. Автором вірша «Білі мухи» є:

- а) Іван Франко;
- б) Максим Рильський;
- в) Олександр Олесь.

4. Олександр Олесь є автором вірша:

- а) «Всім пора колядувати»;
- б) «Ялинка»;
- в) «З Новим Роком».

5. Які твори ілюструють ці малюнки?



Конкретно очікувані результати

1. Прочитай і скажи, з якого твору цей уривок.

Спітнілі, стомлені, радісні діти йшли до школи. Вони думали: ось бабуся Марія вийшла з хати, побачила стежечки, радіє...

- а) «Лижі й ковзани»;
- б) «Зерна мудрості»;
- в) «Протоптали стежку».

2. Прочитай і скажи, які з цих слів можна використати для характеристики дітей (В. Сухомлинський «Протоптали стежку»).

Старанні, дисципліновані, працелюбні, уважні, активні, байдужі, сумлінні, дбайливі, веселі, товариські, врівноважені, розсудливі, добрі, турботливі, стомлені, радісні.

3. Які зерна посіяв великий князь Київської Русі Ярослав Мудрий серед свого народу?

- а) Зерна пшениці;
- б) зерна мудрості;
- в) зерна науки.

4. Відгадай ребуси та прочитай назви зимових місяців.



5. Склади за власними спостереженнями твір-розповідь «Зимові розваги».

§30 Повторення Ismétlés



▶ Слухаю

1. Послухай та прочитай текст. Випиши словосполучення іменників з прикметниками, визнач їх рід і число. Визнач головні та другорядні члени речення.

Узимку

Повіяв холодний вітерець. З краю неба насувались білі, наче молочні, хмари. Дорога була слизька. По обидва боки від дороги, скільки окинеш оком, розстелилось поле, укрите снігом, мов білою скатертиною. Твердий синявий сніг грав на сонці самоцвітами. Чорне вороння сідало громадами на сніг і знов здіймалося з місця. Вітер дужчав. Насунули снігові хмари і оповили небо. Сонце сховалось за хмари. Посипав сніжок.



За М. Коцюбинським

26

▶ Читаю

1. Прочитай слова. Утвори прикметники від поданих іменників, запиши їх.

Зразок. Щедрість – щедрий, зло – злий.

Осінь, лікар, ліс, квітка, вишня, добро, чудо, свято, село, ласка, гора, вода, вечір, день.

2. Прочитай і добери антоніми до поданих слів.

Холодний, білий, твердий, сховатися.

1. Розглянь малюнок. Розкажи, що на ньому зображено. Склади за змістом малюнка кілька речень, уживаючи прикметники.



1. Запиши словосполучення у множині.

Варіант 1

Зразок. Весняний день – весняні дні.

Нова школа, цікава зустріч, золота медаль, літературний вечір, чистий зошит, біла сніжинка.

Варіант 2

1. Добери до прикметників антоніми, запиши їх парами.

Теплий, веселий, добрий, приємний, похмурий, солодкий.

1. Перепиши й запам'ятай лічилку. Підкресли прикметники як члени речення.

Лічилка

Стоїть півень на току
у червонім чобітку.
Будем півника просити:
– Ходи жита молотити.

Бігли коні під мостами
з золотими копитами.
Треба стати погадати,
що тим коням їсти дати.

Загально очікувані результати

1. Послухай і прочитай текст, випиши прикметники разом з іменниками.

Наші предки любили та вміли малювати. У темних кам'яних печерах, при тьмяному світлі смолоскипів вимальовував первісний художник тварин, мисливців, зброю. Замість олівця користувався він гострим камінцем, замість пензлика – кісткою. Предки малювали на стінах печер, на великих кістках, на камінні. Минули десятки тисяч років, а малюнки та фарби й досі збереглися.

2. Дай відповіді на запитання, наведи приклади.

1. Що називається прикметником?
2. Наведи приклади прикметників-синонімів.
3. Наведи приклади прикметників-антонімів.



28



3. Прикметник як частина мови означає:

- а) назву предмета;
- б) дію предмета;
- в) ознаку предмета;
- г) кількість предметів.

4. Запиши подані словосполучення в однині, визнач рід.

Червоні тюльпани –  .

Сині моря –  .

Рідні краї –  .

5. Прикметник змінюється:

- а) за числами й відмінками;
- б) за часами й числами;
- в) за родами, числами й відмінками.

Конкретно очікувані результати

1. Прочитай текст. Придумай до нього заголовок. Випиши прикметники.

Під кущем малини живе маленький равлик. Це такий дивовижний мандрівник! Живе він у кістяному будиночку. Вилазить крізь маленьке віконечко, виставляє свої м'які ріжки й дивиться навкруги. Якщо немає ні сороки-білобоки, ні жука рогатого, равлик помаленьку лізе під кущ малини й будиночок несе з собою.

А тільки-но побачить небезпеку, залазить у будиночок і сидить. У кістяному будиночку йому не страшно.



За В. Сухомлинським

29

2. Дай відповіді на запитання, наведи приклади.

1. Що ти знаєш про пряме та переносне значення прикметників?

2. За чим змінюються прикметники?

3. Яку роль відіграють прикметники в реченні?

3. Назви прикметники:

а) чоловік;

в) чоловічий;

б) малює;

г) читальний.

4. Перепиши та визнач роль прикметників у реченнях.

До майстерні під'їхала легкова машина.

Легкове авто розвиває більшу швидкість, ніж вантажівка.

5. Знайди в поданому тексті всі прикметники. Визнач їхній рід.

Яка професія найкраща?

– Яка професія найкраща? – сперечалися діти.
– Звичайно, лікар, – сказав один. – Я минулого року хворів та хворів. А лікар допоміг мені, і зараз я здоровий.

– Ні, – сказав інший. – Найпотрібніший – учитель. Він нас навчає читати й писати.

– Найважливіші пожежники! – кричав третій...
З усіх сторін чуто: «Льотчик!», «Продавець!», «Комбайнер!», «Водолаз!»...

Сперечалися довго, але так нічого й не вирішили. Тому що немає на світі найпотрібнішої і найважливішої професії. Усі вони потрібні й важливі. І лікар потрібний, і кухар, і зв'язківець, і слюсар, і електрик, і водій, і комбайнер, і столяр, і зварювальник, й економіст, і перукар, і механік, і фотограф, і журналіст, і музикант, і юрист, і перекладач, і фермер, і токар, і тракторист, і рибалка, і швачка, і кондитер, і коваль, і прибиральниця, і лісник, і чоботар, і тесляр, і сталевар, і шахтар, і бухгалтер...

Кожний приносить своєю працею користь.

За Г. Плешканівською



Головна професія

Учитель,
лікар чи геолог,
письменник,
слюсар чи шахтар –
всі називають головною
одну професію: школяр!



Бо всім відомо,
що без школи,
без знань,
що мусиш там набуть,
не станеш у житті
ніколи тим,
ким з дитинства
мрієш быть!

А. Костецький



▶ Спілкуюся

1. Знайди в тексті 5-7 іменників. Запиши їх.
2. Допиши до цих іменників прикметники. Визнач їхній рід.
3. Яка професія тобі до вподоби? Чому?
4. Знайди та прочитай речення, яке виражає головну думку твору.

▶ Пишу

1. Випиши з тексту «Яка професія найкраща?» назви професій.

▶ Досліджую

1. Поміркуй, які професії можуть зникнути через новітні технології.



СЛОВНИК

поже́жник – **tűzoltó**

льо́тчик – **pilóta**

водола́з – **búvár**

еле́ктрик – **villanyszerelő**

зварюва́льник – **hegesztő**

економі́ст – **közgazdász**

перука́р – **borbély, fodrász**

журналі́ст – **újságíró**

фе́рмер – **farmer, gazdálkodó**

чобота́р – **csizmadia, cipész**

тесля́р – **ács**

сталева́р – **acélöntő**



Рекомендації

1. Прочитай уважно рекомендації.

КОРОНАВІРУС
ВООЗ рекомендує дотримуватися звичайних заходів обережності

ЦЕНТР
ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я



- Часто й ретельно мийте руки з милом чи обробляйте антисептичними засобами.
- Під час кашлю і чхання прикривайте рот і ніс серветкою або згином лікта.
- Ретельно мийте овочі, фрукти, інші продукти харчування.
- Уникайте тісного контакту з тими, хто має симптоми грипу чи застуди.

32

ПРАВИЛА ДОРОЖНЬОГО РУХУ



 <p>Коли червоне враз Спалахнуло світло, Зупинися, щоб в цей час Лихо не розквітло!</p> 	 <p>«– Будь уважним, не пустуй! Жовте світло мовить. – На дорозі той герой, Хто ворон не ловить!»</p> 	 <p>Як моргає світлофор Зелененьким оком, Мчи, неначе метеор, Ти стомильним кроком!</p> 
--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

2. Робота в групі. Обговоріть з однокласниками / однокласницями та з батьками ці рекомендації.



Афіша. Квиток

1. Розглянь малюнки та скажи, як і де ти купуєш пропоновані квитки.
2. Інсценуй з другом / подругою ситуацію в кав'ярні.

Посадовчий документ

ТЕРМ.№2521	ПОСАДОЧНИЙ ДОКУМЕНТ	000ВЗСА-EDFC-ABD5-0001	ПН:40079812655 ФН:3000182012 ЗН:3700000003 ФК:17157719
	ПАТ «УКРАЇНОЛІНІЯ»	#БЦ6-Т1-4833983-1603	
МПС	ЦЕЙ ПОСАДОЧНИЙ ДОКУМЕНТ Є ПІДСТАВОЮ ДЛЯ ПРОЇЗДУ		16.03.2017 13:53
Прозвище, ім'я		Поїзд	747 КА ФІРМ ІС
Відправлення	2218300	Вагон	04 С2 КЛ УЗШК
Призначення	ТЕРНОПІЛЬ	Місце	075 Повний
Дата/час відпр.	17.03.2017 12:45	Сервіс	
Дата/час приб.	17.03.2017 14:25		
#СТР.197.377РМ(КВ.27.06+ПЛ.123.52-ПДВ.32.86+СТР.0.18+КЗБ.13.75)			
#СТР.ВІД.НВ.6000Н.М. ПАТ СК"ІНТЕР-ПОЛІС", КИЇВ,ВОЛОДИМИРСЬКА,89, Т0442874305			
ЧАС ВІДПРАВЛЕННЯ КИЇВСЬКИЙ			
 <p>Цей Посадовчий документ є підставою для проїзду без звернення у касу. Посадовчий документ являється розрахунковим документом. Посадка здійснюється за пред'явленням документа, який посідаєчу особу. Повіренню даного Посадовчого документа можливе до відправлення поїзда.</p>			



3. Робота в групі. Обґрунтуйте, чому потрібно купувати квитки на проїзд і зберігати їх до кінця поїздки. Зіграйте сцену проїзду в поїзді чи автобусі.

Бабусині руки

Бабуся місила тісто. Воно було пишне, м'яке.

– Спечить мені голуба з тіста, – попросив Юрко.

Бабусині руки почали ліпити голуба. Ось з'явилися крила, тонкі, ніжні, видно кожную пір'їнку. А руки в бабусі зморщені, з тонкими сухими пальцями. Не може онук одірвати очей від них – наче вперше побачив.

От дістала бабуся голуба з печі – поставила перед онуком. А його і їсти шкода: білий, пишний, наче ось-ось полетить.

За В. Сухомлинським



Руки

Тепла і ніжна – в матусі рука.

Дужа й солоня вона – в моряка.

У сталевара – міцна, мозолиста.

Легка, мов крило, –

в піаністки-артистки.

В лікаря – чуйна.

Шорстка – в хлібороба...

Тільки ніяка рука – у нероби.

Л. Савчук



1. Зроби звуко-буквений аналіз слів: **м'яке, спечить, їсти, жаль**.
2. Поділи слова на склади: **онук, його, полетить, голуб**.
3. Знайди в тексті два прикметники та запиши їх разом з іменниками.
4. Хто головні герої тексту?
5. Назви місце, де відбувається подія.
6. Про що попросив Юрко бабуся? Знайди та прочитай у тексті.
7. Прочитай, які руки були в бабусі.
8. Яким вийшов спечений голуб?
9. опиши емоції Юрка.

1. Перепиши в зошит останній абзац тексту «Бабусині руки».

1. У невмілого руки не болять.
2. Без роботи день роком стає.
3. Не одежа красить людину, а добрі діла.
4. Праця чоловіка годує, а лінь марнує.

1. Поясни значення вислову:
«Тільки ніяка рука – у нероби».
2. Які ти знаєш угорські прислів'я та приказки про працюючих людей?

§31 Займенники

A névmás



▶ Слухаю

1. Послухай і прочитай текст. Які слова вжито замість власного іменника **Петро**? Назви їх.

Петро мій друг. Він багато читає. Найбільше йому подобаються вірші. Недавно друг брав участь в обласному конкурсі знавців української мови. Він посів перше місце.

Слова, які вказують на предмети, ознаки, кількість, але не називають їх, – це **займенники**.
Займенники відповідають на питання
хто? що? який? чий? скільки?

36

▶ Читаю

1. Прочитай пари речень. Знайди слова, що вжиті замість виділених іменників, прикметників.

1. Прокинувся від сну **ліс**. Він умився ранішньою росою.

2. Ще не зійшло **сонце**. Воно лише простягло до неба перші промінці.

3. Небо **безхмарне, чисте**. Таким воно буває лише ранньої весни.

▶ Спілкуюся

1. Розглянь малюнок. Дай відповіді на запитання. Скажи, які слова ти використав / використала замість іменника **Леся**, складаючи речення.

1. Куди прийшла Леся?

2. Кого вона побачила в їдальні?

3. Що їй запропонували на обід?



Пишу

1. Спиши речення, замінюючи іменники, які повторюються, відповідними займенниками.

1. Птахи дружно взялися до роботи. Птахи невтомно мостили нові гніздечка.

2. Тато читає газету. Тато розповідає останні новини.

3. Ластівка звилала під стріхою гніздо. Гніздо зліплене з глини.

4. У розпушену землю упала зернина. Із зернини виросла маленька рослина.

2. Письмово дай відповіді на запитання, уживаючи займенники.

Яке твоє ім'я? Скільки тобі років? У якому класі ти навчаєшся? Тобі потрібна допомога? З ким ти дружиш? Як звати твою вчительку / вчителя?

Досліджую

1. Прочитай загадку, відгадай її. Які займенники використано в загадці?

Він без друзів не існує,
Поважає **їх**, шанує,
Їх, як треба, замінює
І в біді не залишає.

Не прикметник,
не іменник,
Звуть його усі...
(*мнннннннннн*)

§32 Особові займенники

A személyes névmás

▶ Слухаю

Слова **я, ти, він, вона, воно, ми, ви, вони** – це **особові займенники**.

1. Послухай і прочитай таблицю. Які слова є займенниками першої особи, другої, третьої?

Однина		Множина	
<i>I особа</i>	я	<i>I особа</i>	ми
<i>II особа</i>	ти	<i>II особа</i>	ви
<i>III особа</i>	він, вона, воно	<i>III особа</i>	вони

38

▶ Читаю

1. Розглянь таблиці. Прочитай, як відмінюються займенники першої, другої і третьої особи в однині й множині.

Однина

Н. <i>хто? що?</i>	я,	ти,	він, воно, вона,
Р. <i>кого? чого?</i>	мене,	тебе,	його, її,
Д. <i>кому? чому?</i>	мені,	тобі,	йому, їй,
З. <i>кого? що?</i>	мене,	тебе,	його, її,
О. <i>ким? чим?</i>	мною,	тобою,	ним, нею,
М. <i>у (на) кому? чому?</i>	на мені,	на тобі,	на ньому, на ній.




Множина

Н. <i>хто? що?</i>	ми,	ви,	вони,
Р. <i>кого? чого?</i>	нас,	вас,	їх,
Д. <i>кому? чому?</i>	нам,	вам,	їм,
З. <i>кого? що?</i>	нас,	вас,	їх,
О. <i>ким? чим?</i>	нами,	вами,	ними,
М. <i>у (на) кому? чому?</i>	на нас,	на вас,	на них.

1. Дай відповіді на поставлені запитання, використовуючи особові займенники **я, ти, він, вона, воно, ми, ви, вони** у відповідному відмінку.

1. Хто зайшов у клас? 2. До кого звернувся вчитель / вчителька? 3. Кого запитав учитель / учителька? 4. Хто дасть правильну відповідь?

1. Запиши речення, додаючи особові займенники.

1.  прийшла в гості до подруги. 2.  зустрівся з Оленою біля кінотеатру. 3.  зайняли перше місце.

2. Переклади речення з угорської мови українською, запиши їх.

Egy tavaszi délután így szólt Péter az öccséhez, Zolihoz:

– **En** már elkészültem a leckémmel. **Te** is készen vagy? Na igen, akkor elmehetnénk horgászni. Megkérem édesanyánkat, **ő** biztosan elenged.

– Anyukám – mondta Péter –, **mi** már megtanultuk a leckénket. Engedd meg, hogy elmenjünk horgászni!

Édesanyjuk mosolygott:

– Jól van, menjetek. De csak **ti** mentek ketten? Hívjátok el a szomszédék két fiát: Imit és Pistit is. Tudom, **ők** is szeretnek horgászni.

1. Прочитай текст. Перекажи його від третьої особи однини.

Я встаю рано, снідаю, п'ю чай і йду на прогулянку. Ходжу й дихаю свіжим повітрям. Коли я втомлююся, то сідаю відпочивати. А далі рушаю до річки. Там я купаюся.

Займенники III особи однини змінюються за родами:
він (чоловічий рід), **вона** (жіночий рід), **воно** (середній рід).

§33 Роль займенника в реченні

A névmás szerepe a mondatban

▶ Слухаю

1. Послухай і прочитай текст. Визнач роль займенників у реченнях.

Моя мама є директоркою малого підприємства. Вона – видавець книг. Її поважають і цінують усі працівники. Я дуже люблю свою матусю.



▶ Читаю

1. Прочитай діалог. Знайди всі займенники. На які питання вони відповідають?

- Чого тобі тут, хлопче? Іди собі.
- Мені до командира.
- Тільки до командира?
- Ага.
- Він зайнятий. Не велить пускати.
- Попросіть.
- Не можна.
- Мені дуже треба.
- Навіщо?
- Діло є.
- Ось так... То хіба що мені скажеш.
- Вам?
- Не довіряєш?.. Тільки давай швидше, бо тут заборонено.
- Я хотів спитати...

В. Колодій

У реченні особові займенники можуть бути **підметом** або **другорядним** членом речення.

1. Чому до слів, які вказують на предмети, можна додати інші слова?

Варіант 1

1. Розглянь малюнки, назви предмети. Скажи, до яких із них можна добрати слова **вона**, **воно**, **вони**.



Варіант 2

1. Прочитай речення. Знайди займенники, визнач їх роль у реченні.

1. Тихо буду я ходити, щоб матусю не збудити. 2. Ми любимо наш рідний край. 3. Мені найбільше подобаються уроки читання. 4. Прийшла весна, а за нею – і тепло.

1. Перепиши текст, дописуючи необхідні займенники.

У селі

Улітку жила в селі у бабусі. Там у було багато подруг. Дівчата ходили зі в ліс, показували свою школу. Бабуся пекла смачні пиріжки.

1. Прочитай. Знайди займенники. Яку роль вони виконують у реченні?

1. Людей буду я любити, добро і ласку їм чинити. 2. Для нас відкриті всі шляхи, аби учився добре. 3. Хороша книга – то найвірніший друг. 4. З нею ти ніколи не розлучишся (О. Донченко).

▶ Слухаю та читаю

Вчіться, діти!



Милі діти, вчіться пильно,
будуть із вас люди,
бо знання лиш тому другом,
хто його здобуде.
**Бо хто як собі постелить,
так він буде спати,**

а зросте зерно з учіння –
сам він буде жати.
Бо й тому потрібно вміти,
хто у полі косить,
без знання його робота
плоду не приносить.

В. Гренджа-Донський

▶ Спілкуюся

1. Зроби звуко-буквений аналіз слів: **вчіться, пильно, знання**.
2. Знайди у вірші займенники та напиши їх у зошиті.
3. Хто головні герої вірша?
4. З якою моральною порадою звертається автор до читачів? Знайди в тексті ці слова та прочитай.
5. Поясни, як ти розумієш значення виділеного речення.
6. Прочитай слова, які висловлюють головну думку вірша.

42

▶ Пишу

1. Поясни лексичне значення слова **зерно** в таких словосполученнях:
 - а) зросте зерно з учіння;
 - б) зросте зерно пшениці.

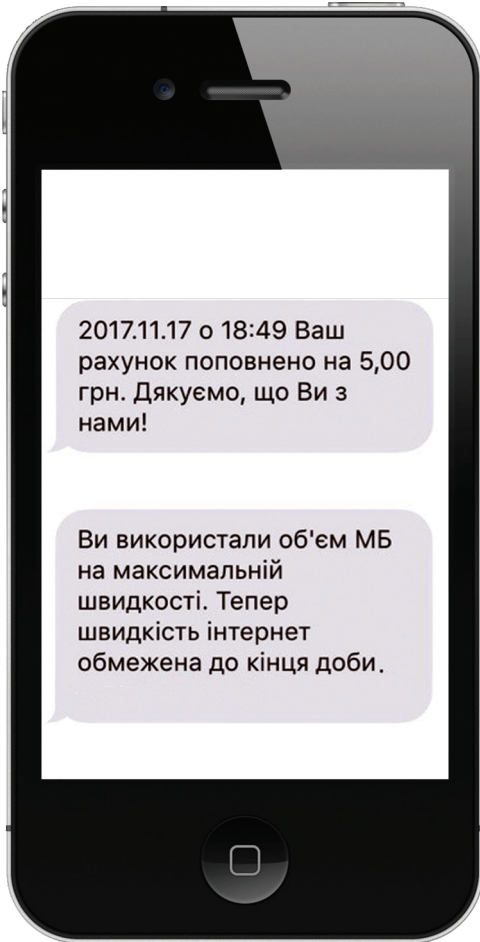
▶ Досліджую


1. Яка справа зі шкільного життя є найважливішою для тебе?



Повідомлення. Документи

1. Прочитай і зверни увагу на паперові та електронні повідомлення.



 ЕКСПРЕС-НАКЛАДНА № 59 0003 1137 6003 Дата оформлення Розрахункова дата прибуття	
ВІДПРАВНИК	Приватна особа Янченко Дар'я м. Київ, Відділення №252 (до 30 кг на одне місце): Тел.:
ОДЕРЖУВАЧ	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ Осипюк Михайло м. Бровари, Відділення № 6 (до 30 кг на одне місце): Тел.:
ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВІДПРАВЛЕННЯ	Тип відправлення: Посилка Вага: 0.5(фактична) Місце: 1 (2142462297) Опис: Годинник Оголошена вартість: 550грн. Додаткова інформація: Відправлення під час приймання не оглядалося Доставку сплачує відправник: 28 грн. (Двадцять вісім гривень 00 копійок) Готівковий розрахунок

43

Повідомлення про сплату рахунку №		Рахунок № 0320184320		Особ.рах.: <input type="text"/>	
ПЛАТА ЗА ГАЗ		ПЛАТА ЗА СПОЖИТИЙ ГАЗ			
за січень 2020		за січень 2020			
Особ.рах.: <input type="text"/>		Заборгованість на 01.01.2020		1 973.03	
		Сплачено у січні		1 641.64	
		Нараховано за січень		200.00 м ³ x 0.004920 гривні/м ³ = 1 646.43	
		Перерахунок		-331.39	
ДО СПЛАТИ, (у т.ч. ПДВ 20%)		ДО СПЛАТИ, грн у т.ч. ПДВ 20%		Оплатити протягом 5 робочих днів після оформлення рахунку	
1 646.43		1 646.43		1 646.43	
СПЛАЧУЮ (грн)		СПЛАЧУЮ, грн		Затверджується споживачем	
Підпис: _____					

2. Робота в групі. Обговоріть із однокласниками / однокласницями, які повідомлення ви отримуєте найчастіше та з якими документами стикаєтесь у повсякденному житті.

Загально очікувані результати

1. Прочитай текст і знайди займенники.

Вчіться, діти!

Милі діти, вчіться пильно,
будуть із вас люди,
бо знання лиш тому другом,
хто його здобуде.
Бо хто як собі постелить,
так він буде спати,
а зросте зерно з учіння –
сам він буде жати.

В. Гренджа-Донський

2. Дай відповіді на запитання.

44

1. Які слова називаються займенниками?
2. На які питання вони відповідають?
3. За чим змінюються займенники?
4. Яка роль займенників у реченнях?

3. Визнач займенник:

- | | |
|-----------|------------|
| а) сонце; | в) тобі; |
| б) шість; | г) жовтий. |

4. До третьої особи належать займенники:

- | | |
|------------|---------------------------|
| а) я, ми; | в) він, вона, воно, вони; |
| б) ти, ви; | г) ми, ви. |

5. Слова **ти**, **ви** є займенниками:

- | | | |
|---------------|---------------|---------------|
| а) 1-ї особи; | б) 2-ї особи; | в) 3-ї особи. |
|---------------|---------------|---------------|

Конкретно очікувані результати

1. Прочитай текст і знайди займенники.

Про золоті руки

Про славні руки золоті
Я поведу розмову.
Ті руки звичні до землі,
Будують, вміють шити...
Ми часто бачим мозолі
На їх долонях, діти.
Всі вдячні золотим рукам,
Я теж їх поважаю.
Тож хочу розповісти вам
Усе про них, що знаю.

М. Познанська

45

2. Займенник – це частина мови, яка:
 - а) означає дію предмета;
 - б) називає предмет;
 - в) вказує на предмет, але не називає його.
3. Підкресли особові займенники:
 - а) хто? що? який? чий? котрий?
 - б) той, та, ті, цей, ця, ці;
 - в) я, ти, він, вона, воно, ми, ви, вони.
4. Утвори словосполучення із займенниками, що в дужках.
Не було (*кого?*) (я, ти, він, вона).
5. Знайди в тексті «Про золоті руки» займенники.

Працьовита ніч



Олегові не спиться.

– Тату, а ти коли лягатимеш?

– Ще кілька годин посиджу.

– Тату, а як ти ляжеш спати, це усі-усі дорослі поснуть також?

– Ні, звичайно.

– Так ніч же!.. Ти ж сам казав: відпочинок потрібен усім.

– Казав. І зараз кажу. Але є багато такої роботи, яка не закінчується ніколи. Чимало людей працює і вночі.

– Уночі? – дивується син.

– Так, уночі. Спеціальні зміни. Подивись-но, надворі ніч, а як є потреба – натиснув вимикач – і в кімнаті засвітилося світло.

А комусь треба чаю підігріти. Відкрив кран – набрав води, увімкнув газ – закипів чайник. Виходить, хтось подбав про це.

Вранці підемо до магазину, а туди вже привезли й свіже молоко, й пухкий свіженький хліб.

– А я думаю – ніч так ніч... Усі сплять.

– Ні, синку. Виходить, і ніч роботяща. Ну, а ти спи. Уже час. Завтра рано до школи.

В. Сухомлинський

▶ Спілкуюся

1. Яка головна думка тексту?

▶ Пишу

1. Напиши в зошиті абзац, який сподобався. Поділи текст на частини.

▶ Досліджую

1. Люди яких професій працюють уночі? Назви їх.



Вистава. Програма

1. Розглянь уважно інформацію. Про що йдеться?



47

2. Робота в групі. Подивіться у класі український мультфільм чи онлайн-виставу. Обговоріть, що сподобалося найбільше.



По волосинці

Прийшовши до лісу, бабуся з внуком сіли відпочити. Вони побачили, як до куща прилетіла маленька пташка. У дзьобику вона принесла волосинку. Петрик тихенько підвівся й глянув на кущ. Він побачив велике волосяне гніздо.

Пташка часто прилітала до гнізда, щоразу приносячи по волосинці. Петрик від подиву й хвилювання стояв, широко відкривши очі.

– Бабусю, – пошепки запитав він, – невже вона по волосинці носила й збудувала таке велике гніздо?

– Так, по волосинці, – відповіла бабуся. – Це працююча пташка.

Петрик стояв задуманий. Через хвилину він сказав:

– Бабусю, я нестиму з лісу ваше пальто...

В. Сухомлинський

1. Знайди в тексті всі займенники. Визнач їхній рід.
2. Поясни правопис слів: **дзьобуку**, **куща**, **працьовита**, **пальто**.
3. Хто головні герої тексту?
4. Де відбувається подія?
5. Як ти вважаєш, про що думав Петрик?
6. Що вразило Петрика? Чому?
7. Яка головна думка оповідання?
8. Який висновок із ситуації зробив Петрик? А який – ти?
9. Чому Петрику стало шкода бабусі?

1. Перепиши в зошит перший абзац тексту «По волосинці». Підкресли займенники.

1. Які ще прислів'я про працю ти знаєш?

1. Бджола мала, а й та працює.

2. На дерево дивись, як родить, а на людину, як робить.



СЛОВНИК

в дзьобуку – **a csőrében**
волосяне гніздо – **hajszálból,**
szőrből rakott fészek

пошепки – **halkan, suttogva**
окрайчик – **a kenyér vége,**
csücske



Кожна людина повинна

Мати з маленьким Петриком сіли у вагон, їдуть вони в далеке південне місто, на берег теплого моря – відпочивати.

Вечоріло. Мати послала на лавці постіль для себе і на окремій лавці – для Петрика. Хлопчик з'їв смачну булку з курячою ніжкою і яблуко. Ліг на м'яку подушку й питає матір:

– Мамо, ви говорили, поїзд веде машиніст. А вночі хто веде поїзд?

– І вночі – машиніст, – відповіла мати.

– Як? – здивувався Петрик. – Невже він уночі не спить?

– Не спить, синку.

– Ми спимо, а він не спить? – ще більше здивувався Петрик.

– Так, машиніст не спить.

– Як же це так? – не міг зрозуміти Петрик. – Адже йому спати хочеться.

– Хочеться, але він повинен вести поїзд. Кожна людина повинна.

– І я повинен? – запитав Петрик.

– І ти повинен.

– І що ж я повинен?

– Бути людиною, – відповіла мати. – Це найголовніше.

В. Сухомлинський



Спілкуюся

1. Знайди в тексті всі займенники. Запиши їх, визнач особу.
2. Поясни правопис слів: **з'їв**, **м'яку**, **йому**.
3. Назви час події.
4. Що зацікавило Петрика?
5. Про що хлопчик дізнався від мами?
6. Що означає вислів «бути людиною»?
7. Про яку професію ти мрієш?
8. Яка головна думка тексту?



Пишу

1. Випиши із другого абзацу всі іменники й прикметники у дві колонки.



Досліджую

1. Склади розповідь (3-4 речення) про професії своїх рідних.



СЛОВНИК

ваго́н – **vasúti kocsi, vagon**

машині́ст – **gépész, mozdonyvezető**

посла́ла на ла́вці по́стіль –

megágyazott a vagon ülésén

Загально очікувані результати

1. Петрика з оповідання В. Сухомлинського «По волосинці» здивувала:

- а) бабуся;
- б) пташка;
- в) волосинка.

2. Назви оповідання, у якому головними героями є:

бабуся, внук, пташка.

3. Доповни речення словами із вірша Л. Савчук «Руки».

У матусі рука і .

У моряка й .

У сталевара , .

У хлібороба .

52

4. Добери до назв предметів їхні ознаки (за оповіданням В. Сухомлинського «Бабусині руки»).

Тісто було .

Крила голуба .

Руки у бабусі .

Голуб .

5. Знайди в оповіданні В. Сухомлинського «Працьовита ніч» синоніми до слова **працьовита**.

Конкретно очікувані результати

1. Анатолій Костецький є автором вірша:

- а) «Руки»;
- б) «Вчіться, діти!»;
- в) «Головна професія».

2. Поясни зміст одного із прислів'їв (у формі розповіді).

- 1. Чого навчишся й будеш вміти – за плечима не носити.
- 2. Чого Івась не навчився, того й Іван знати не буде.

3. Установи послідовність рядків вірша Н. Забіли «Нам треба вчитися». Прочитай строфу.

- і кожна з них цікава,
- яка ж найкраща справа?
- що я ще й досі не добрав –
- В країні нашій стільки справ,

4. Допиши міркування.

Бути людиною – це

5. Визнач назви творів за допомогою малюнків.



§34 Дієслово

Az ige



▶ Слухаю

1. Послухай і прочитай вірш, спиши його та підкресли дієслова.

Всім, хто тче, будує, сіє,
вчить, лікує, хліб пече,
добрих пестить і леліє,

а з недобрим бій веде, –
тим я дякую усім.
«Здрастуйте!» – кажу я їм.

За Р. Гамзатовим

▶ Читаю

1. Прочитай текст. Чого в ньому не вистачає? Добери із довідки необхідні дієслова та перепиши текст.

Навесні з теплого краю жайворонок. На полі він у землі маленьку ямку. Жайворонок гніздечко і сіє пташенят. Скоро пташенята. Жайворонок діток, ловив і для них черв'яків та комах.

Довідка: знайшов, прилетів, звив, з'явилися, висиджувати, годував, носив.

▶ Спілкуюся

1. Розглянь малюнки. Склади та запиши речення за змістом кожного малюнка. Підкресли слова, що означають назви дій предметів.



Слова, які означають дію предмета і відповідають на питання **що робити? що робить? що робив? що буде робити?**, називаються **дієсловами**.



Варіант 1

1. Утвори від іменників і прикметників споріднені дієслова за зразком. Запиши у зошит.

Зразок. Читання – читати, зимовий – зимувати.

Продавець – ,

малювання – ,

зелений – ,

праця – ,

хворий – ,

веселий – ,

письмо – ,

слухняний – .

Варіант 2

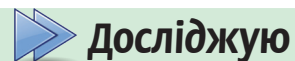
1. Прочитай групи слів, постав до них питання. Визнач дієслова, випиши їх.

Праця, працьовитий, працювати, працівник.

Зелений, зеленіти, зелень, зеленіє.

Думати, задуманий, думка, придумай.

Веселий, веселитися, весело, веселка.



1. Прочитай текст. Випиши дієслова. Про що ти дізнався / дізналася з цього тексту?

Наші предки ліпили посуд руками й випалювали його на вогнищі. Уже в ті далекі часи люди прикрашали вироби простими малюнками. І сьогодні гончар робить із глини горщики, миски, глечики, кухлі. Він передає свій досвід молодим. Вони продовжують цю цікаву й корисну справу.

§35 Неозначена форма дієслова

A főnévi igenév (infinitivus)



▶ Слухаю

Неозначена форма – це початкова форма дієслова.

Дієслова́ в неозначеній формі відповідають на питання **що робити? що зробити?**

Наприклад: *читати, учитися, прочитати.*

1. Послухай та прочитай прислів'я. Випиши з них дієслова, які стоять у неозначеній формі.

1. Море переплисти – не кусок хліба з'їсти. 2. Коли почав орати, то в сопілочку кинь грати. 3. У криницю воду лити – тільки людей смішити. 4. Краще добре робити, ніж погано говорити. 5. На чужу роботу дивитися – ситому не бути. 6. Щоб добре жити, треба працю любити.

56

▶ Читаю

1. Прочитай і скажи, чи так ти робиш. Назви дієслова в неозначеній формі.

Поради дитячого лікаря

Уранці корисно робити зарядку. Щодня треба чистити зуби. Перед їжею – мити руки. Шкідливо читати лежачи. Корисно перед сном умиватися і провітрювати кімнату.

▶ Спілкуюся

1. Утвори від дієслів неозначену форму та запиши за зразком.

Зразок. Пише – (що робити?) писати.

Ходить, грає, йде, співає, вчить, росте, живемо, виконав, малював, мовчить, слухає, розмовляємо, вишиває, майструє.

Варіант 1

1. Доповни речення дієсловами в неозначеній формі з довідки. Запиши в зошит.

1. Мама хоче пироги.
2. Кожен мусить сина й дерево.
3. Треба до порад старших.
4. У сосновому лісі легко .
5. Звичаї свого народу треба .

Довідка: заблукати, пам'ятати, спекти, посадити, виростити, прислухатися.

Варіант 2

1. Прочитай вірш. Випиши дієслова в неозначеній формі.

Хотіла б я піснею стати
у сюю хвилину ясну,
щоб вільно по світі літати,
щоб вітер розносив луну.

Щоб геть аж під яснії зорі
полинати співом дзвінким,
упасти на хвилі прозорі,
буяти над морем хитким.

Леся Українка

57

1. Перепиши речення, підкресли дієслова в неозначеній формі.

1. Ластівка стала щебетати, господаря викликати (*Зі щед-
рівки*).

2. У травні можна почути перший грім.

3. Кличе поле косарів косити.

4. Треба нам спати всю ніченьку, йдемо жати пшениченьку
(*Зі жнивварської пісні*).

5. Рости, рости, квіточко, гарненько, щоб було на землі
веселенько.



Складання твору-опису

Leíró szöveg szerkesztése

1. Розглянь уважно кожний малюнок. Які пори року зображено на них? За поданими малюнками й опорними словами склади твір-опис на одну із запропонованих тем (за вибором).

Зима

Опорні слова: білий пухнастий сніг, твердий синявий сніг, сніг грав на сонці самоцвітами, сніжинки кружляють над деревами, чисте прозоре повітря, темні стовбури дубів, срібна кора берези, невимовна краса зимового лісу.

Весна

Опорні слова: біжать дзвінкі струмки, тепле лагідне сонечко, легенький ніжний вітерець, чудернацькі сережки-котики, прозоре плесо води, терпкий аромат зеленої трави, синьоокі проліски, чудова ніжна мелодія жайворонка, перша трудова пісня бджоли, невидимий оркестр весни.

Літо

Опорні слова: чарівний літній ранок, блищать крапельки роси, повітря чисте, прохолодні хвилі, легенький вітер колише жита, під вагою зерна низько хилиться до землі колосся, пшениця стоїть стіною, пливуть біленькі хмарки, сонце лягає спати, місяць танцює в тихому дзеркалі води.

Осінь

Опорні слова: жовтокоса чарівниця, осінь примчала на золотому коні, золоте вбрання, віночок із золотого колосся та осінніх квітів, янтарний виноград, частує всіх своїми дарами, чарівна осінь, на землі рясніє барвистий килим, зібрала всіх у лісі на останнє свято.



2. Робота в групі. Обговоріть ваші твори з однокласниками / однокласницями.



Державний Гімн України

Слова *Павла Чубинського*

Музика *Михайла Вербицького*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.



П р и с п і в:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

▶ Спілкуюся

1. Які державні символи ти знаєш? Назви їх.
2. Де ти їх бачив / бачила? Назви ці місця.
3. У яких випадках виконують Гімн України?
4. Які ти знаєш вірші про символіку України?
5. Які державні свята тобі відомі? Назви їх.

▶ Пишу

1. Спиши приспів гімну.

▶ Досліджую

1. Знайди в інтернеті інформацію про співаків, які виконували гімн України.



Державні та традиційні свята

1. Розглянь уважно малюнки. Що тобі відомо про ці свята?



61

2. Робота в групі. Обговоріть із однокласниками / однокласницями, які ще державні свята ви знаєте.





Древній Київ

Давній народ, який оселився над Дніпром, називався полянами. Жили поляни родинами й мали своїх князів. Були серед них три брати: одного звали Кий, другого – Щек, третього – Хорив. І була в них сестра Либідь.

Поселився Кий на одній горі. Щек – на другій, що тепер зветься Щекавицею. А Хорив – на третій горі. Від нього вона назвалася Хоревицею.

Збудували брати місто й на честь старшого брата назвали його Києвом. Навколо міста росли ліси, дрімучі бори. Водилися там різні звірі. І жили там люди тямущі та працюючі.

У багатьох походах побував Кий. А повернувся у своє місто на горах, тут і помер. І брати його Щек і Хорив, і сестра їхня Либідь тут похоронені. Від імені сестри й стала річка, яка впадає зараз у Дніпро, називатися Либіддю. Після смерті братів рід їхній довго князував у полян, у древньому місті Києві.

За літописом

* * *



В нас велика Батьківщина,
Та одна ми є родина:
Українці з гір і долів,
Зі степів гучних просторів.
Різні в кожного убори,
Говір, вишивка, узори,
Але кожен промовляє:
«Україна нас єднає»!

І. Макога



▶ Спілкуюся

1. Який народ у давнину жив на берегах Дніпра?
2. Що ти знаєш про заснування міста Києва?
3. Хто головні герої тексту?
4. Прочитай уважно ще раз 3 і 4 речення.
5. Як ти думаєш, чому місто назвали Києвом?
6. Чому річка, яка впадає у Дніпро, називається Либіддю?
7. Чи довелося тобі побувати в Києві?

▶ Пишу

1. Знайди в тексті всі дієслова. Запиши їх.
2. Зроби звуко-буквений аналіз слів: **Кий**, **Щек**, **Либідь**.
3. Поясни правопис слів: **своїх**, **Щекавицею**, **нього**, **Хоревицею**.

▶ Досліджую

1. Розкажи, чому ти можеш пишатися рідним краєм.

§36 Часи дієслова

Az igeidők



▶ Слухаю

1. Послухай вірш. Перепиши, підкресли дієслова, постав до них питання та визнач час.

Все навколо зеленіє,
Річка ллється і шумить.
Тихо-тихо вітер віє,
Із травою гомонить.

Як тут всидіти у хаті,
Коли все живе цвіте!
Скрізь дзвенять пташки крилаті,
Сяє сонце золоте...

Олександр Олесь



64

▶ Читаю

1. Постав питання до дієслів, випиши їх у три колонки.

Минулий час (що робив?)	Теперішній час (що робить?)	Майбутній час (що буде робити?)
писав	пише	буде писати

Читав, співає, читатиме, малює, буде співати, співав, малював, читає, буде малювати.

В українській мові дієслова змінюються за часами. Дієслова **теперішнього** часу відповідають на питання **що робить?**, **минулого** – **що робив? що зробив?**, **майбутнього** – **що буде робити? що зробить?**

1. Розглянь малюнки. Назви слова, що вказують на дію.



1. Перепиши прислів'я, уставляючи слова з довідки.

Правда у вогні не і у воді не . Не з другого, щоб тобі не того. Чого не , про те не . Семеро одного не . Хто не , той не .

Довідка: смійся, тоне, знаєш, горить, працює, було, їсть, чекають, говори.

1. Прочитай народні прикмети, визнач дієслова. У якому часі вони вжиті?

1. Зозуля кує на голому дереві – буде мороз. 2. Ранкове сонце здається зеленим – похолодає. 3. Грім у березні віщує заморозки. 4. Уранці чути грім – увечері буде дощ. 5. На теплу сонячну погоду навесні: хмари пливуть високо, соловей співає всю ніч. 6. Бджоли літають недалеко від вулика перед дощем.

§37 Теперішній час дієслова

Az ige jelen ideje



▶ Слухаю

1. Послухай і прочитай вірш, знайди дієслова, визнач їхній час й особу.

Світає,
Край неба палає,
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.

Тихесенько вітер віє,
Степи, лани мріють,
Між ярами над ставами
Верби зеленіють.

Т. Шевченко

▶ Читаю

1. Прочитай таблицю, зверни увагу на особові закінчення дієслів теперішнього часу.

Особа

Однина

1-ша

я пишу, читаю, біжу, стою;

2-га

ти пишеш, читаєш, біжиш, стоїш;

3-тя

він, вона, воно пише, читає, біжить, стоїть.

Особа

Множина

1-ша

ми пишемо, читаємо, біжимо, стоїмо;

2-га

ви пишете, читаєте, біжите, стоїте;

3-тя

вони пишуть, читають, біжать, стоять.

▶ Спілкуюся

1. Розглянь малюнки, назви слова, що вказують на дію в теперішньому часі.



Варіант 1

1. Із поданих дієслів вибери дієслова теперішнього часу 1-ї особи однини та 1-ї особи множини. Запиши їх у дві колонки.

Питаю, шию, шиють, питаємо, говорю, кажу, кажемо, шиємо, просимо, просить, говоримо, прошу, йду, йдемо, йдеш, йдуть.

Варіант 2

1. Запиши вірш, уставляючи із довідки пропущені дієслова.

Я без діла не ,
 Гарні квіти
 Рано брата ,
 Бо в садок його .

Довідка: воджу, сиджу, розбуджу, посаджу.



Варіант 1

1. Від неозначеної форми дієслів утвори дієслова теперішнього часу першої особи однини та запиши їх за зразком. Якими буквами позначені звуки, що чергуються?

Зразок. Сидіти – сиджу.

Будити, ходити, возити, косити, садити.

Варіант 2

1. За зразком продовж змінювання дієслів теперішнього часу за особами й числами.

Зразок. Я їду, бережу, кидаю, мандрую, люблю.

Ти ... , ... , ... , ... ,

Він ... , ... , ... , ... ,

Їхати, берегти, кидати, мандрувати, любити.

Український віночок

Мабуть, кожна дівчинка вмiє плести віночок – iз жовтих сонечок-кульбаб чи з кленових листочкiв, короною чи просто, з'єднуючи в барвисте коло лiсовi й луговi квіти.



Упліталося до віночка багато рiзних квітів, як-от: ружа, калина, безсмертник i деревій. Де б не проросла ця рослина, там вона завше цвіте. Тому й люди вплітали її до віночка як символ нескореності.

А барвінок до людської оселі, до городу тягнеться. Узимку відвар барвінку п'ють від простуди, улітку барвінком прикрашають святковий хліб, хату, плетуть з нього весільні віночки. Цілий рік його шанують, бо вважають символом життя.

А безсмертник дарує здоров'я нашому роду людському. Цвіт вишні та яблуні – символ материнської любові. Любисток i волошки у віночку – це символ людської відданості.

Т. Колесник

▶ Спілкуюся

1. Знайди в тексті дієслова та визнач час.
2. Поясни правопис слів: **сонечок-кульбаб**, **з'єднуючи**, **п'ять**, **здоров'я**.
3. Назви квіти, з яких можна сплести віночок.
4. Знайди в тексті та прочитай, що говориться про: **а)** барвінок; **б)** безсмертник; **в)** цвіт вишні, яблуні; **г)** любисток, волошки.
5. Які лікувальні властивості цих рослин і чому їх називали оберегами?
6. До якого жанру належить цей текст?

Мій рідний край

Завітайте в Прикарпаття,
Завітайте, люди добрі,
Завжди будем раді вам.
Хлібом-сіллю вас зустрінем,
Гарну пісню заспіваєм –
Шану вашим світлим дням.

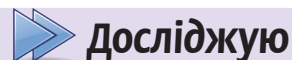


П р и с п і в:
Край, мій рідний край,
Пісенний край завзяття і труда,
Ти – моя любов,
Ти рідна матінко, моя земля!
М. Мозговий



Пишу

1. Випиши з вірша «Мій рідний край» власні назви. Поясни їхній правопис.



Досліджую

1. Які ще квіти, крім тих, які згадуються у тексті «Український віночок», ростуть у твоїй місцевості?



СЛОВНИК

клен – **juharfa, jávorfa**

безсмертник – **szalmavirág,
bársonyvirág**

деревій (тисячолістник) –
cickafark, egérfarkfű

символ нескореності – **az
engedetlenség szimbóluma**

барвінок (могільник) – **télilonc,
télizöld**

любисток – **lestyán (orvosi)**

волошки – **búzavirág**

символ відданості – **a hűség,
az odaadás jelképe**

оберіг – **amulett**

Журавлиний край

З давніх-давен, долаючи негоду, назустріч сонцю й теплу летять над землею журавлі.

Куди пролягає їхня нелегка путь?

Цікаві очі вдивляються в підхмар'я, допитливі вуха вслухаються в тужливе: кру, кру, кру... І вже здається, що попереду зграї – сонцесяйний могутній крун (так називали журавлів наші давні предки). Його великі й дужі крила виблискують у сонячних променях і вказують дорогу іншим птахам.

Упевнено веде свою зграю крун додому, туди, де затишно й тепло, де небо волошково-синє, а сонце лагідне й привітне, де повноводні річки й мальовничі плеса озер, де духмяні трави й неозорі лани, де мирні й працюючі люди-орачі, що своїми добрими руками примножують багатства землі.

Знає крун, що немає найменшої небезпеки від тих людей, адже люблять і поважають вони птахів, а надто журавлів. Ця любов і повага проросли дивним цвітом у народній душі. Яких тільки журавлів не вигадали наші предки! Це й дерев'яний журавель біля криниці, і кмітливий журавель з казки, і журавель-мрія – прислів'я... Можливо, навіть землю свою назвали вони на честь золотокрилих крунів-журавлів Україною – журавлиним краєм.

О. Данилевська



1. Знайди в тексті дієслова та визнач їхній час.
2. Поясни правопис слів: **давніх-давен**, **підхмар'я**, **волошково-синє**, **люди-орачі**, **крунів-журавлів**.
3. Прочитай уважно оповідання, склади до нього план.
4. Перекажи оповідання за планом.
5. Куди веде свою зграю крун?
6. За що люди люблять і поважають цих птахів?
7. Розглянь малюнок і розкажи, що на ньому зображено.
8. Чи відповідає малюнок описаному в тексті?

1. Запиши в зошит останній абзац. Підкресли дієслова. Постав їх у неозначеній формі.

1. Чому Україну називають журавлиним краєм?



СЛОВНИК

журавлиний край – **a darvak hazája (itt)**

долаючи негóду – **leküzdve a rossz időjárást**

підхмар'я – **égbolt**

тужливе – **szomorú, bánatos**

сонцеся́йний крун – **verőfényes, napfényes**

люди-орачі – **földműves (ember)**

золотокрилий – **aranyszárnyú**

крини́ця – **kút, forrás**

Загально очікувані результати

1. Що єднає всіх людей? Скажи про це словами з вірша І. Мاکоти.

2. Автором вірша «Мій рідний край» є:

- а) Наталя Забіла;
- б) Інна Савицька;
- в) Микола Мозговий.

3. Пригадай, з якого твору ці слова:

Були серед них три брати: одного звали Кий, другого – Щек, третього – Хорив. І була в них сестра Либідь. Поселився Кий на одній горі. Щек – на другій, що тепер зветься Щекавицею. А Хорив – на третій горі.

- а) «Журавлиний край»;
- б) «Древній Київ»;
- в) «Зерна мудрості».

4. Поєднай правильно назви квітів, що влітаються до українського віночка, з їхніми символами.

Барвінок –	символ нескореності;
безсмертник –	символ материнської любові;
любисток і волошка –	символ людської відданості;
калина –	символ життя;
цвіт вишні та яблуні –	символ здоров'я.

5. На честь котрого із братів назвали місто Києвом?

- а) Хорива;
- б) Щека;
- в) Кия.

Конкретно очікувані результати

1. За змістом оповідання О. Данилевської «Журавлиний край» добери до слів-назв ознак слова-назви предметів, які вони характеризують.

Сонцесяйний могутній ;
великі й дужі ;
волошково-синє ;
лагідне й привітне ;
повноводні ;
мирні й працьовиті .

2. Продовж словами з тексту:

Яких тільки журавлів не вигадали наші предки! Це ...

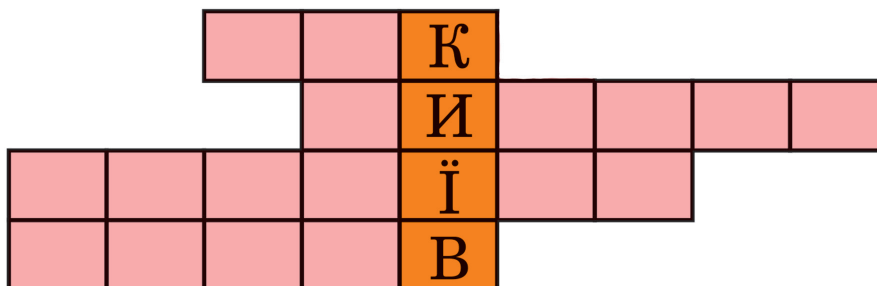
3. Пригадай, про яку рослину йдеться.

Цілий рік його шанують, бо вважають символом життя.

- а) Ружа;
- б) барвінок;
- в) безсмертник.

4. Намалюй у зошиті кросворд. Розгадай його.

- 1. На честь якого із братів гора називається Щекавицею?
- 2. Як називалась його сестра?
- 3. Як називається наша Батьківщина?
- 4. Назви ім'я брата, на честь якого назвали гору Хоревицею.



5. Склади твір-розповідь про свій рідний край.

§38 Минулий час дієслова

Az ige múlt ideje

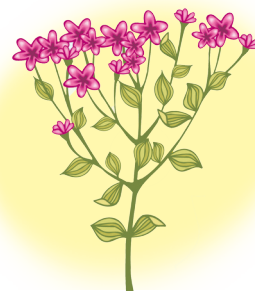


▶ Слухаю

1. Послухай і прочитай текст. Назви дієслова минулого часу. Визнач їхній рід і число.

Материнка

Жили на світі хлопчик і дівчинка. Життя їхнє було веселим і безтурботним, бо поруч була мама. Та несподівано родину спіткало горе: занедужала і злягла матуся. Більше вона не підвелася, померла. Засипали неньку сирою землею. Зостались діти сиротами. Щоденно ходять вони на могилу, плачуть, благають матір повернутися до них, бо важко живеться сиротам. Одного разу, побиваючись за матусею, побачили діти на могилі запашну квітку. Вони повірили, що то мати з'явилася до них в образі квітки, і назвали її материнкою.



З легенди

74

▶ Читаю

1. Прочитай таблицю. Як змінюються дієслова минулого часу в однині?

Рід	Однина	Множина
чоловічий	читав	читали
жіночий	читала	
середній	читало	

Дієслова минулого часу змінюються за **числами**, а в однині – за **родами**.

1. Розглянь малюнок. Дай відповіді на запитання.



1. Що робив Андрійко?
2. Що зробила Марійка?



2. Що робила Тетянка?
4. Що зробив Миколка?

Варіант 1

1. Від дієслів теперішнього часу утвори минулий час. Запиши за зразком.

Зразок. Стоїть – стояв, стояла, стояло, стояли.

Ходить, росте, співає, грає, мріє, несе, вчить.

Варіант 2

1. Прочитай речення. Постав дієслова теперішнього часу в минулому часі чоловічого й жіночого родів однини та в множині. Запиши три новоутворені речення.

Уранці я прокидаюсь, встаю, роблю зарядку, снідаю, беру сумку та йду до школи.

1. Від дієслів неозначеної форми утвори множину дієслів минулого часу.

Зразок. Йти – йшли.

Писати, знати, бігти, давати, брати, любити.

§39 Майбутній час дієслова

Az ige jövő ideje



▶ Слухаю

1. Послухай і прочитай таблицю. Скажи, за чим змінюються дієслова майбутнього часу. На які питання вони відповідають?

Особа

Однина

1-ша **я** прочитаю, читатиму, буду читати

2-га **ти** прочитаєш, читатимеш, будеш читати

3-тя **він, вона, воно** прочитає, читатиме, буде читати

Особа

Множина

1-ша **ми** прочитаємо, читатимемо, будемо читати

2-га **ви** прочитаєте, читатимете, будете читати

3-тя **вони** прочитають, читатимуть, будуть читати

76

▶ Читаю

1. Прочитай вірш. Випиши дієслова теперішнього часу. Постав їх у 1-й особі однини й множини майбутнього часу.

Зразок. Пливе – попливу, попливемо.

Пливе білий човник

Пливе білий човник, хвилечка колише,
Хвилечка гойдає;

Пливе білий човник, вітер ледве дише,
Ледве поспіває.

Білії хмаринки, лебедині крила,

Угорі гуляють,

Довгою габою, що зорю покрила,

Місяця сягають...

Леся Українка



1. Поясни, як утворюються дієслова майбутнього часу.
2. За зразком таблиці на с. 76 усно зміни дієслова.

Рахувати, виконувати, писати, відпочивати, грати, вчити, працювати.

Дієслова майбутнього часу змінюються за **особами** і **числами**.

1. Спиши текст. Дієслова, що в дужках, запиши в майбутньому часі.



Весна

Теплий вітер пробігає у верхівіт-ті. Незабаром (одягнутися) ліс у листя, (зацвісти) на узліссі черемха, (защебетати) над струмками соловейки. (Прилетіти), (закувати) довгохвості зозулі.

За І. Соколовим-Микитовим

1. Добери антоніми до дієслів. Постав їх у 3-й особі множини майбутнього часу.

Зразок. Говорити – мовчати, мовчатимуть.

Стояти, будувати, піднімати, радіти.

Про землю піклуйся – золотим зерном милуйся.



Вишенька зацвіла

Зацвіла уперше вишенька
У садочку, під вікном,
Наче білосніжна вишивка,
Вкрила деревце кругом.

Хто ж це нічкою темненькою
Деревце нам прикрасив,
Щоб побачила раненько я
Вишеньку в усій красі?

Мов тоненькою мережкою,
Кожну гілку хтось розшив.
Побіжу до неї стежкою,
Ще вогкою від дощів.

Хто ж ця чудо-вишивальниця?
Хто ця панночка ясна?
Хто ця наша піклувальниця?
Мама каже: Це Весна!

А. Косовська

▶ Спілкуюся

1. Поділи на склади слова: **вишивальниця**, **піклувальниця**.
2. Знайди співзвучні слова за зразком: **вікном – кругом**.
3. Прочитай вірш мовчки. Який настрій викликає в тебе вірш: сумний, радісний, тривожний?
4. Які зміни відбулися в природі з приходом весни?

▶ Пишу

1. Знайди в тексті всі дієслова. Випиши їх.

▶ Досліджую

1. Чи любиш ти весну? Чому?



Малюнок. Ілюстрація

1. Розглянь уважно ілюстрації. Скажи, що вони мають спільного й чим відрізняються.



2. Робота в групі. Обговоріть, що, на вашу думку, надихнуло художників під час роботи над цими малюнками.



Переказ

A tartalom elmondása

1. Прочитай текст, перекажи його за планом.

Ремісник і Різець

Майстер працював Різцем по дереву – вирізував Троянду. Різець маленький, сталевий, блискучий. У руках Майстра він був слухняним і вправним.

Не закінчивши роботу, Майстер кудись пішов, і Різець залишився на столі. У майстерню зазирнув Ремісник. Бачить, лежить блискучий ніжик. А поряд – незакінчена Троянда. Узяв Ремісник Різець і хоче вирізати пелюстки Троянди. Але нічого в нього не виходить. Крише Різець Троянду, псує роботу Майстра.

Здивувалась Троянда, каже:
– Різцю, чого ти раптом так погано почав працювати?

Різець відповідає:

– Я – просто шматочок криці. Я стаю Різцем, коли мене бере в руки Майстер. А коли торкається Ремісник, – я не Різець, а просто ніжик.



В. Сухомлинський



СЛОВНИК

ремісник – **iparos, kézműves**
різець – **véső**

кри́ше – **aprítja**
зазирну́в – **benézett**

План

1. Що робив Майстер?
2. Яким був Різець у його руках?
3. Де Майстер залишив Різець?
4. Хто зазирнув у майстерню?
5. Що він побачив?
6. Що зробив Ремісник?
7. Що сказала Троянда Різцю?
8. Що відповів Різець?
9. Як ти думаєш, хто такий Майстер?

Діло майстра величає.

2. Робота в групі. Придумайте свою назву тексту. Перекажіть текст.

Бережіть очі!

Дивовижний дар природи – око людини! Воно здатне розрізнити найтонші відтінки, найменші розміри. Як же зробити, щоб у людини були зіркі очі?

Деякі люди повинні тривалий час, не відриваючись, читати. Важко, дуже важко очам упоратись із таким навантаженням. Їм потрібно відпочивати. Як? Попрацювати хвилин 20–25 і подивіться у вікно, у далеч. Це здається простим, а відпочинок добрий. Після 45 хвилин роботи влаштуйте собі перерву хвилин на 5–10. Походіть по кімнаті, зробіть кілька легких фізичних вправ.

Багато хто питає: «Чи шкодить змішане світло?» Не шкодить. Для очей шкідлива робота в сутінках. Умикайте настільну лампу лише за умови, що вона у вас з абажуром і стоїть ліворуч.

З журналу

Шпаки прилетіли

Небо блакитне-блакитне, а по ньому білими пір'їнками пливуть хмарки. Повітря пахне тополиною смолою так гостро й солодко, що починає паморочитися голова.

– Ось і настав час для шпаків! – сказав дід.

Але скільки Андрій не вставав зрання, скільки не прислухався до пташиних голосів, так шпаків і не побачив.

А якось подув теплий вітер, визирнуло сонце і звідкись згори почувся тихий, протяжний свист.

«Невже шпаки?» – Андрій придивився до дерев і помітив на берізці п'ять темних пташок. Вони сиділи на гілках біля самого верхів'ття. Потім раптом сполохались, закричали, здійнялись із дерева і полетіли до річки. А за пів години знову повернулися в сад. Стали перевіряти свої минулорічні квартири, викидати з них сміття, курячі пір'їни. Але що таке?! Один чорний шпак з кільцем на нозі місця собі не знайде. Обережно позирає то на Андрія, то на свій дім на березі, а всередину зазирнути побоюється. «Може, там хто поселився?» – подумав хлопчик.

І справді, згодом з отворика визирнула темна мордочка. Андрій схопив палицю і постукав по стовбуру:

– Вилізай-но скоріш!

Із шпаківні вискочила білка. Побігла по стовбуру догори, перескочила на липу, потім на тополю – і пострибала собі геть.

– Хай незвана гостя в лісі живе, – сказав їй услід дідусь. – У сосняку та березняку їй подобається.

Андрій прозвав шпака Яшкою. Коли грядки на городі копали, Яшка



поруч крутився – жуків, черв'яків підбирав. А потім пурхав на березу, давав свій концерт. Незабаром вивелися маленькі шпаченята.

Андрієві захотілося допомогти шпакам. Тільки як це зробити? Він збігав на кухню і приніс блюдо вівсяної каші. Поставив його під деревом. І треба ж такому статися – Яшка відразу ж злетів на землю, набрав повен дзьоб каші та шмигнув у шпаківню. Андрій зрадів і поділився новиною з дідом.

– Добру справу зробив, – дідусь поплескав онука по плечу. – Шпак не тільки голосистий, але й кмітливий.

О. Барков

Спілкуюся

1. Прочитай текст, поділи його на змістові частини.
2. Поясни правопис слів: **блакитне-блакитне**, **пір'їнками**, **сміття**, **черв'яків**.
3. Знайди в тексті 5-7 дієслів. У якому часі їх вживають?
4. Хто головні герої тексту?
5. Де відбувається подія? Знайди та прочитай.
6. Хто поселився у шпаківні?
7. Як прозвав птаха Андрій?
8. Знайди у тексті та зачитай, яку добру справу зробив Андрій.

Пишу

1. Склади план оповідання. Запиши його. Перекажи оповідання за своїм планом.

Досліджую

1. Які птахи живуть у твоїй місцевості? Як ти піклуєшся про них?

§40 Дієвідміни

Az igeragozás



▶ Слухаю

1. За допомогою таблиці простеж за особовими закінченнями дієслів I та II дієвідмін. Зверни увагу, що дієслова I дієвідміни мають у 3-й особі множини закінчення **-уть, -ють**, а дієслова II дієвідміни мають закінчення **-ать, -ять**.

	Особа	I дієвідміна	II дієвідміна
однина	1-ша	пливу у , чую ю	біжу у , стою ю
	2-га	пливеш ш , чує ш	біжи ш , стої ш
	3-тя	пливе е , чує є	біжи ть , стої ть
множина	1-ша	пливемо мо , чуємо мо	біжимо мо , стоїмо мо
	2-га	пливете те , чуєте те	біжите те , стоїте те
	3-тя	пливуть ь , чують ь	біжать ь , стоять ь

84

▶ Читаю

1. Прочитай прислів'я. Знайди дієслова та усно визнач їх дієвідміну.

1. Коли дощів просять, то сіно не косять. 2. Не навчишся плавати, поки у вуха води не набереш. 3. Розум за гроші не купують.

▶ Спілкуюся

1. Прочитай казку. Знайди дієслова, постав їх у 3 особі множини. Визнач дієвідміну.

Весняна родина

(Казка)

У прекрасної царівни Весни було три брати: Березень, Квітень, Травень. Березень був якийсь дивний: то веселий і те-

плий, із Сонечком дружить, то Відлигу в гості до себе запрошує. Буває, накупиться та із Завірюхою заприятелює.

Брат Квітень перші квіти людям дарує: синьookі проліски, золоті кульбабки. А третій брат Травень – зеленю бує, оксамитові килими розстеляє, шовкові смарагдові трави розчісує. Все навкруги напоєне пахощами квітів, трав.



▶ Пишу

Варіант 1

1. Утвори та запиши 3-тю особу множини від поданих дієслів. Визнач, до якої дієвідміни вони належать.

Зразок. Бачити – бачать (*II дієвідміна*).

Стояти, співати, жити, допомагати, берегти.

Варіант 2

1. Перепиши вірш, додаючи до дієслів закінчення.

Хай буде мир на всій Землі!
Хай дім новий буду□,
Хай сад новий рост□ в селі,
Нова зрост□ вулиця.

І. Нехода

▶ Досліджую

1. Запиши речення, уживаючи дієслова, що в дужках, у потрібній особовій формі. Визнач дієвідміну.

(Прийти) весна. Сонце (пригріти) землю. Люди (вийти) на городи, у сади. (Початися) весняні роботи. Усі дружно (взятися) до праці. Дорослим (допомагати) діти.

§41 Практичні вправи

Gyakorlati feladatok



▶ Слухаю

1. Послухай і прочитай текст. Придумай назву. Визнач, до якої дієвідміни належать дієслова.

Прийшла весна. Щедро світить лагідне, ясне сонечко. Його тепле весняне проміння нагріло землю. Ласкаве сонце рясно обдаровує теплом. Вітерець гойдає м'які шовкові трави. З небесної блакиті линуть радісні голоси птахів. Котяться, розсипаються перлинами пташині серенади.

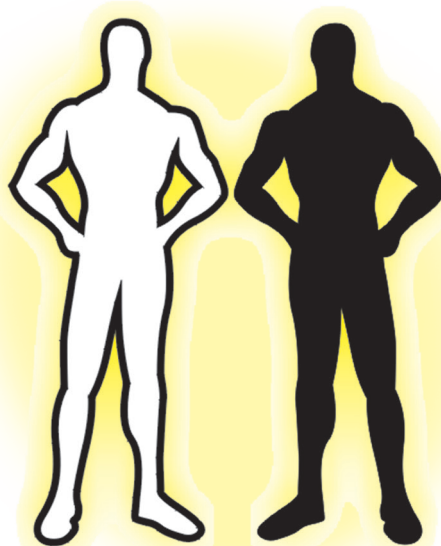
▶ Читаю

1. Прочитай вірш. Поясни значення виділених слів. Пригадай, які слова називаються антонімами. Назви дієслова.

Брати-антоніми

З братом я живу у парі,
Та не **в злагоді** – **у сварі**.
Робимо все залюбки,
Тільки завжди навпаки.
Я збираюся **лягати**,
Брат лише почав **вставати**,
Я почну **відпочивати**,
Він рушає **працювати**,
Як він може **веселитись**,
Коли мушу я **журитись**?
Я **стою**, а брат **біжить**,
Говорю я, – брат **мовчить**.

Д. Білоус



1. Прочитай вірш. Як визначити, до якої дієвідміни належить дієслово? Визнач дієвідміну виділених дієслів.

Веснянка

«Весна **прийшла!**
 Тепло **знайшла!**» –
 Кричать дівчатка й хлопчики.
 «Цвірінь! Цвірінь!
 Журбу **покинь!**» –
 Клопочуться горобчики...

Л. Глібов



1. Перепиши текст. Знайди синоніми до дієслова **говорити**, випиши їх у зошит.

Рано-уранці на високій тополі сиділи дві сороки й торохтіли безупинно про свої справи. Одна теревенила про своїх неслухняних сороченят, друга – про яскраві коштовності.

Раптом із-за дерева випурхнув спритний горобець і промовив: «Ну ви, сороки, і торохтійки».

– Ти балакай, балакай, та не забалакуйся! – відповіли сороки.

Нагомонілися сороки і розлетілися по своїх домівках. А горобчик залишився, щоб пощебетати з іншими горобцями.

1. Поясни, як ти розумієш прислів'я.

Від теплого слова і лід розмерзає.



Текст-розповідь, текст-опис, текст-роздум

Elbeszélő, leíró, értekező szöveg

1. Прочитай таблицю. Скажи, на які типи поділяється наше мовлення залежно від мети і змісту.

Типи текстів	На які питання відповідають	Про що говоримо
розповідь	<i>що робить? що сталося?</i>	про дії, події
опис	<i>який? (яка?, яке?) є предмет чи особа</i>	про ознаки предмета, особи
міркування	<i>чому?</i>	про причини ознак і дій

Текст-розповідь

Жило в лісі зайченя. Воно було таке боязке, що страх. Трісне де гілочка, пташка змахне крильми, а воно вже труситься з ляку та плаче. Якось лісом никав голодний вовк. Він дуже стомився і вже не думав про велику здобич, а був би радий і малому зайченяті. Наш малий боягуз якраз вискочив на пеньок. І саме в цей час він побачив вовка. З переляку зайчик, немов м'яч, бухнувся вовку на голову, а тоді схопився й кинувся навтьоки. Вовк подумав, що хтось пальнув по ньому з рушниці. Він і собі дременує щодуху. Ось яка пригода трапилася в лісі.

Текст-опис

Уступили в хату. Низенька вона, невеличка, зате рівно помазана, гладенько вибілена. Піч і вікна обведені кругом жовтою глиною. У кутку біля божниці – покритий білою скатертиною стіл. Кругом стін жовтіють вишарувані, наче з воску, лави. Долівка пісочком присипана. Видно, що щирі хазяйські руки ходили до цього невеличкого гнізда.

За Панасом Мирним

Текст-роздум

Як птиці царя вибирали

Засумували якось птиці, що не мають вони царя.

– Нашою царицею повинна бути Сова! – оголосила Ворона. – Чому? Та тому, що в неї голова найбільша! Отже, вибрати царицею потрібно саме її.

– Ніяк Сова царицею бути не може, – занепокоївся Горобець, – бо вона малих пташок поїдає. Ось чому цариця з неї не вийде. Гарний цар був би з Журавля, тому що їсть він лише жаб із болота. Отже, вибрати на царювання потрібно саме його...

– Ще кращим царем буде Лелека! – втрутилася Синичка. – Він теж одними жабами харчується. До того ж має гніздо на самій верхівці дерева, йому видно далеко. Ось чому царя, кращого від Лелеки, годі шукати.

Та Лелека не захотів.

– Бути царем я не маю права, – пояснив він, – через те, що літаю у вирій. Царювати мусить птиця, котра живе тут увесь рік...

Царем вибрали Орла, тому що він найвище літає. Отже, відтоді владарює над пернатим царством цей могутній і гордий птах.

За мотивами народної казки

Ластівки



Пригріва весняне сонце.
В рівчаках біжать струмки.
Метушаться за віконцем
клопітливі ластівки.
Вже останній сніг розтанув.
Тепло. Весело. Весна!..
Яся встала вранці-рано
та відразу до вікна:
– Чом це, мамо, пташенята
до вікна летять щомить?
Це вони до мене в хату,
мабуть, хочуть залетіть?
Відчини віконце, мамо,
хай вони сюди летять!
Я дивитимусь,
руками я не буду їх займать!
Підлетіли. Відлетіли.
Тільки крильця – блим та блим!
– Це вони будують вміло
для своїх маляток дім.

Все працюють безупинно,
не марнують, бачиш, час.
Грудочки м'якої глини
в дзьобах носять раз у раз.
Скоро буде тут гніздечко,
добре зліплене з землі.
В нім лежатимуть яєчка
у м'якесенькім кублі.
Потім будуть пташенята,
ненажери – просто страх!
Цілий день їм батько й мати
все носитимуть комах.
Підростуть в маляток крила,
мати їх навчить літати, –
так, як мама Ясю вчила
в книжці літери читати.

Н. Забіла

▶ Спілкуюся

1. Знайди всі дієслова в тексті. Визнач, до яких з дієвідмін вони належать.
2. Поясни правопис слів: **метушаться**, **останній**, **вранці-рано**.

▶ Пишу

1. Спиши улюблений уривок.

▶ Досліджую

1. Прочитай вірш. Якого кольору, на твою думку, ця поезія?

▶ Слухаю та читаю

1. Послухай текст. Про що в ньому розповідається?



Що святкуємо навесні?

Навесні відзначають одне із найбільших християнських свят – Великдень – свято Воскресіння Ісуса Христа. Великодню передує Великий піст. Наші предки дуже сумлінно дотримувались посту: протягом цього часу не їли ні м'ясних, ні молочних страв.



За тиждень до Великодня святкують Вербну неділю. У цей день святять у церкві вербові гілочки. Уважалося, що свячена верба має силу оберігати людей від хвороб, усіляких напастей. Тому був звичай «бити» освяченою лозою кожного зустрічного, і особливо дітей, примовляючи при цьому:

Не я б'ю – верба б'є,
За тиждень – Великдень,
Недалечко – красне яєчко.

Будь великий, як верба,
А здоровий, як вода,
А багатий, як земля!

92

▶ Спілкуюся

1. Чому деякі слова завжди пишуться з великої букви?
2. Поясни правопис слів: **б'ю**, **б'є**, **м'ясних**, **цьому**.
3. Яке свято відзначають за тиждень до Великодня?
4. Як святкують Великдень?



▶ Пишу

1. Запиши улюблений уривок тексту.

▶ Досліджую

1. Які ще весняні свята ти знаєш?



Весняні свята

1. Уважно розглянь малюнки та скажи, які свята й традиції на них зображені.



93

2. Робота в групі. Обговоріть з однокласниками / однокласницями, які весняні свята ви відзначаєте.

§42 Правопис не з дієсловом

A не helyesírása az igével



▶ Слухаю

1. Послухай і прочитай прислів'я. Поясни їхній зміст. Зверни увагу, як пишеться **не** з дієсловами.

1. Під лежачий камінь вода не тече.
2. Одна ластівка весни не робить.
3. Здоров'я не купиш за гроші.
4. Здоров'я маємо – не дбаємо, а втративши – плачемо.
5. За двома зайцями поженешся – жодного не впіймаєш.

Не з **дієсловом** пишеться зазвичай окремо.

94

▶ Читаю

1. Прочитай текст, уставляючи пропущені **не**. Визнач тему цього тексту.

Змалку турбуйся про своє здоров'я. Провітрюй житлові та навчальні приміщення. допускай різкого охолодження організму. Загартовуйся. Правильно відпочивай. І тоді ти будеш хворіти.

▶ Спілкуюся

1. Поясни правопис **не** з дієсловами. Визнач час дієслів.

Запам'ятай і виконуй!

Бережи книгу. (Не) пиши і (не) малюй у книжці. (Не) заломлюй сторінок. (Не) їж над книжкою. (Не) читай лежачи. (Не)

клади у книгу олівців та інших предметів. Зберігай книжки в книжкових шафах або на книжкових полицях.

Книга – твій друг і порадник.

▶ Пишу

1. Перепиши уривок з казки. Знайди дієслова. Визнач їхні час, особу, дієвідміну.

– Будете ви їхати додому, захочете так пити, що один одному не зможете слова промовити, – буде вам по праву руку криничка, вода, як скло, чиста. Не пийте її, а лиш вдарте по ній навхрест палицею, побачите, що з неї вийде! Від'їдете далі, захочете їсти, – стоятиме явір, під явором – стіл, там лежати-муть паляниці, яблука й усякі напитки й наїдки. Не їжте, вдарте навхрест, побачите, що вийде з цього! Пройдете далі, захочете спати, – під явором стоятимуть ліжка. Не лягайте, – ударте по них, побачите, що буде!

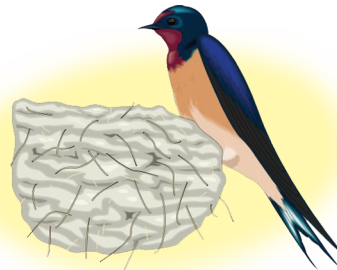
З казки

95

▶ Досліджую

1. Прочитай загадки, відгадай їх. Зверни увагу на правопис **не** з дієсловами.

1. Швидко скрізь цей птах літає,
Безліч мошок поїдає,
За вікном гніздо будує,
Тільки в нас він не зимує.



2. Стрибає, котиться,
а бігти не може.

3. Не кравець, але не може
обійтися без ножиць.



§43 Числівник. Загальне поняття

A számnév. Általános tudnivalók

▶ Слухаю

1. Послухай, прочитай і відгадай загадки. Назви числівники.

1. Два скельця, три дужки – на ніс і на вушка.
(*ndьvьлмo*)

2. Один пастух багато овець пасе.
(*лмсьцъ і зорі*)



▶ Читаю

1. Прочитай жарт. Випиши числівники.

Так чи не так

– Уяви, Петрику, – показує Оленка скляну банку, – що сюди влили вісім літрів молока, а потім ще два. Скільки всього буде?

– Три.

– Чому ж три?

– Бо туди більше не поміститься.

▶ Спілкуюся

1. Розглянь малюнки та назви кількість предметів.



Частина мови, яка означає кількість предметів або порядок їх при лічбі, називається **числівником**. Числівник відповідає на питання **скільки? котрий?**



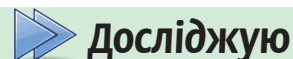
Варіант 1

1. Перепиши прислів'я та приказки, підкресли в цих реченнях числівники.
 1. З одного поліна вогню не розкладеш.
 2. Дві голівні і в полі димлять, а одна і в печі не горить.
 3. От погода: один день блисне, а сім кисне.
 4. Дощ у жнива – як п'яте колесо до воза.
 5. Як пече, то клади на друге плече.

Варіант 2

1. Запиши речення, уставляючи із довідки пропущені числівники.
 1. літо краще, ніж зим.
 2. п'ятниць на тиждень.
 3. днів працюю, а на відпочиваю.
 4. Добре там ведеться, де оре, а сіє.

Довідка: одне, сто, сім, п'ять, шостий, два, третій.



1. Дай відповіді на запитання.
 1. Скільки сторінок у цьому підручнику? 2. Скільки місяців у році? 3. Яким по порядку місяцем є березень?



СЛОВНИК

голівня, тліюче поліно – **pislákoló farög**

Загально очікувані результати

1. Пригадай, з якого твору ці слова:

Але скільки Андрій не вставав зрання, скільки не прислухався до пташиних голосів, так шпаків і не побачив.

2. Дай відповіді на запитання, наведи приклади.

1. Що називається дієсловом?

2. Наведи приклади дієслів у неозначеній формі.

3. Назви часи дієслова.

4. На які питання відповідають дієслова в минулому, теперішньому і майбутньому часі?

3. До яких дієвідмін належать подані дієслова?

Червоніти, плакати, стояти, лежати.

4. Дай відповіді на запитання.

1. Дієслово означає:

а) ознаку предмета;

в) назву предмета;

б) дію предмета;

г) ознаку дії.

2. Назви дієслово в минулому часі:

а) кажу;

в) казав;

б) скажу;

г) кажемо.

3. Частка **не** з дієсловом пишеться:

а) разом;

в) через дефіс.

б) окремо;

4. Дієслова майбутнього часу змінюються за:

а) родами і числами;

б) особами і числами.

5. Вибери дієслово:

а) учитель;

в) дорогий;

б) гратися;

г) четвертий.

Конкретно очікувані результати

1. Пригадай, з якого твору ці слова.

У цей день святять у церкві вербові гілочки. Уважалося, що свячена верба має силу оберігати людей від хвороб, усіляких напастей. Тому був звичай «бити» освяченою лозою кожного зустрічного, і особливо дітей, примовляючи при цьому:

Не я б'ю – верба б'є...

2. Дай відповіді на запитання, наведи приклади.

1. За чим змінюються дієслова теперішнього і майбутнього часу? А минулого?

2. Скільки дієвідмін мають дієслова?

3. Як можна визначити дієвідміну?

4. Яку роль відіграють дієслова в реченні?

3. Добери до іменників спільнокореневі дієслова, запиши їх.

Співак – , косар – ,
друкар – , пекар – .

4. Спиши речення, зроби розбір дієслів за зразком.

Зразок. Поїдемо – *що зробимо?*, дієслово,
початкова форма поїхати, майбутній час,
1-а особа, множина, I дієвідміна,
у реченні виступає присудком.

1. Ми вирушили в подорож уранці.

2. Рече та стогне Дніпр широкий... (Т. Шевченко).

5. Постав дієслова в теперішньому часі. Зміни їх за особами та числами.

Слухати, питати, пекти, бігти.

Весна в лісі

У білки народилися маленята-білченята. Вони зовсім безпорадні, сліпі, голі, схожі на мишенят, тільки більші трохи. Білка-мати перші дні їй не покидає їх самих, усе відіграє, годує.

А от зайченята зовсім інші... Минулого року, на початку березня, ми з товаришем швидко вийшли з-за кущів та заростей торішнього бур'яну. Вітер був сильний... Глянь – зайчиха пострибала в інший від нас бік. А на вогкому бур'яні, біля сніжку, метушаться двоє малесеньких зайченят. Вони страшенно перелякались, побачивши таке страхіття, – дві довгоногі високі постаті.



100



Ми їх не чіпали, і вони наче крізь землю провалились – так швидко сховались в колючому чагарнику...

А ось кажан, летюча миша, ще висить вниз головою у дуплі. Але вже сняться йому сни про те, що він безшумно літає і ловить нічних комах. Він незабаром вилетить. А зараз нехай досипляє свою зиму.

Ось мурашина купа. Мурашки починають прокидатись. Сонні вони які, неповороткі... Мабуть, ще їй не чують, що навколо співають синиці, коноплянки, чижі...

О. Копиленко

1. Зроби звуко-буквений аналіз слів: **зайченята, кущів, крізь**.
2. Поясни правопис слів: **білка-мати, маленята-білченята, бур'яні**.
3. Знайди слова з протилежним значенням до слів: **більш, швидко, початок**.
4. Прочитай ще раз уважно текст і скажи, хто головні герої.
5. Знайди та прочитай, рання чи пізня весна описана в тексті. За якими ознаками ти це визначив / визначила?
6. Що нового ти дізнався / дізналася про білочку, зайчика? Зачитай словами із тексту.
7. Які сни бачить кажан?
8. Прочитай останній абзац тексту. Перекажи його.

1. Склади та запиши план тексту «Весна в лісі». Перепиши останній абзац.

1. Які тварини проживають у твоєму рідному краї?

**СЛОВНИК**

безпора́дні – **tehetetlenek, gyámoltalanok**
віді́гриває – **melengeti**
за́ростей – **a bozótosból**
торі́шнього – **múlt évi, tavalyi**

метуша́ться – **nyüzsögnek, futkosnak**
кажа́н – **denevér**
неповоро́ткі – **lomhák, ügyetlenek**

Загально очікувані результати

1. Послухай і скажи, які картини природи постають у твоїй уяві під час читання творів цього розділу.
2. Назви твір, який найбільше припав тобі до душі. Хто його автор?
3. Як називає весну А. Косовська у вірші «Вишенька зацвіла»?
 - а) чудо-дівчинка;
 - б) чудо-вишенька;
 - в) чудо-вишивальниця.
4. Пригадай, з якого твору цей уривок. Постав за змістом уривка 2–3 запитання.

У білки народилися маленята-білченята. Вони зовсім безпорадні, сліпі, голі, схожі на мишенят, тільки більші трохи. Білка-мати перші дні їй не покидає їх самих, усе відігриває, годує.



- а) «Ластівки»;
 - б) «Весна в лісі»;
 - в) «Шпаки прилетіли».
5. З яких творів ці герої?



Конкретно очікувані результати

1. Які зміни відбулися в природі з настанням весни? Розкажи про це словами із вірша Н. Забіли «Ластівки».

2. Прочитай і за змістом оповідання О. Баркова «Шпаки прилетіли» продовж ряди співзвучних слів.

1. Шпаки – жуки, ; 2. прилетіли – сіли, ; 3. Яшка – кашка, .

3. Пригадай вірш Н. Забіли «Ластівки». Заміни малюнки словами та прочитай.

Пригріва весняне  .

В рівчаках біжать  .

Метушаться за  .

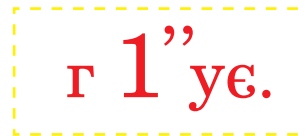
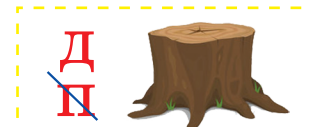
Клопітливі  .

4. З'єднай частини речення з відповідними порівняннями.

Будь здоровий,
Будь багатий,
Будь великий,

як земля.
як верба.
як вода.

5. Розгадай ребус і прочитай прислів'я.



§44 Прислівник. Загальне поняття

A határozószó. Általános tudnivalók

▶ Слухаю

1. Послухай і прочитай речення. Зверни увагу, чи змінюється слово **каліграфічно**. На яке питання воно відповідає?

Я пишу (*як?*) каліграфічно.
Ти пишеш (*як?*) каліграфічно.
Він пише (*як?*) каліграфічно.
Ми пишемо (*як?*) каліграфічно.
Ви пишете (*як?*) каліграфічно.
Вони пишуть (*як?*) каліграфічно.



▶ Читаю

104

1. Прочитай слова. Постав до кожного з них питання. Запиши їх у чотири колонки за зразком.

Зразок.	<i>Як?</i>	<i>Де?</i>	<i>Коли?</i>	<i>Куди?</i>
	добре	угорі	сьогодні	вперед

Гарно, праворуч, напам'ять, там, тут, учора, завтра, назад, ліворуч, удень, мовчки, уголос, унизу, щодня, попереду, сюди.

Прислівник – це незмінна частина мови.
Прислівники відповідають на питання
як? де? коли? куди? звідки?

▶ Спілкуюся

1. Розглянь малюнок. Дай відповіді на запитання, використовуючи слова з довідки.



1. Коли квітнуть сади? 2. Де вони цвітуть? 3. Як цвітуть сади навесні?

Довідка: навесні, скрізь, гарно, пишно.

▶ Пишу

105

1. Перепиши вірш. Скажи, що називає і визначає прислівник. Яка це частина мови?

Ознаку дії називає,
А також місце, час, причину
Цієї дії визначає,
І кожен цю частину знає.

Це прислівник, всім відомий.
Незмінна ця частина мови.
На запитання **як? коли?**
Готова всім відповісти.

Л. Лужецька

▶ Досліджую

1. Спробуй самостійно скласти словосполучення за зразком.

Зразок. Дієслово + (як?) прислівник:
писати (як?) грамотно.

1. Дієслово + (як?) прислівник: ●. 2. Дієслово + (де?) прислівник: ●. 3. Дієслово + (куди?) прислівник: ●.

▶ Слухаю

1. Прочитай пари речень. Порівняй: від яких слів ставимо питання до прикметників, а від яких – до прислівників.

1. Оксанка старанна охайна дівчинка.

Оксанка пише старанно, охайно.

2. Мама спекла смачні духмяні тістечка.

Мамині тістечка пахнуть смачно, духмяно.



▶ Читаю

106

1. Розглянь малюнки. Добери із довідки слова, склади з ними речення. Скажи, яке слово – прислівник, а яке – прикметник.

Зразок. Хлопчик (*який?*) веселий, радісний.
Діти граються (*як?*) весело, радісно.

Довідка: веселий, радісний, весело, радісно; лагідне, тепле, лагідно, тепло; виразні, гарні, виразно, гарно.



1. Утвори від поданих іменників і прикметників прислівники.

Зразок. Весна – навесні, щасливий – щасливо.

Осінь – , зима – , день – ,
веселий – , дружний – , голосний – .

1. Визнач прислівники і прикметники в поданих словосполученнях. Випиши їх у відповідні колонки.

Прислівники	Прикметники

Співай голосно, спів голосний; сміятися чарівно, сміх чарівний; одягатися модно, одяг модний; жити весело, життя веселе; рухатися швидко, рух швидкий; порадити по-батьківськи, батьківська порада; звертатися привітно, привітне звертання; читати виразно, читання виразне; літати високо, політ високий.

1. Уважно порівняй, від яких слів ставимо питання до прикметників, а від яких – до прислівників. Постав до них питання у попередній вправі.

Прислівники в реченні найчастіше пов'язуються з **дієсловами**, а прикметники – з іменниками.



СЛОВНИК

п'ішно – 1. **pompásan**;
2. **dúsan, buján**

причіну – **okát**
старáнно – **szorgalmasan**

Загально очікувані результати

1. Послухай і дай відповіді на запитання. Наведи приклади.
 1. Що таке числівник?
 2. На які питання відповідає числівник?
 3. Яка частина мови називається прислівником?
 4. На які питання відповідає прислівник?
2. Визнач, у якому рядку всі слова – прислівники:
 - а) високий, у день, на пам'ять, у гору;
 - б) високо, удень, напам'ять, угору;
 - в) височина, денний, напам'ять, на гору.
3. Склади зі слів у рядку речення. Знайди та підкресли прислівники. Постав до них питання.
 1. Уранці, теплий, дощ, весняний, пройшов.
 2. Сонце, удень, світить, яскраво.
 3. Берізки, листочками, весело, шелестять.
4. Поєднай числівники з іменниками, запиши утворені словосполучення.

Один, дівчина; один, курча; один, олівець; двадцять, учень; п'ять, день; одинадцять, місяць.
5. Визнач, який ряд слів не є числівниками:
 - а) один, два, п'ять, десять, сто;
 - б) перший, другий, п'ятий, десятий, сотий;
 - в) одиниця, двійка, п'ятірка, десятка, сотня.

Конкретно очікувані результати

1. Послухай і від поданих іменників спочатку утвори прикметники, а потім – прислівники. Запиши їх.

Зразок. Літо – літній, влітку. Сонце – сонячний, сонячно.

Радість – , .

Зима – , .

Сум – , .

Весна – , .

Щастя – , .

Осінь – , .

2. Прочитай і спиши, розкриваючи дужки. Поясни, як пишуться префікси.

1. Їжачок (з)робив гніздо з опалого листя.

2. Білочка (на)збирала на ліщині горішків.

3. Місяць (за)йшов за хмари.

4. Над ставком (на)висло вербове гілля.

3. Які слова тут зашифровано? Прочитай і запиши їх. З виділеними словами склади речення.

Мі100, г1а, 3тон, 3вога, смор1а, гор1а, 100ли, ві3, ві3на, ві3ла, ак3са, 40а, 100рінка, **100лиця**, 7я, **і100рія**.

4. Запиши наведені числа словами, узгоджуючи їх у роді, числі та відмінку.

1 хлопчик, 5 місяць, 9 учень, 13 будинок, 14 дівчата, 17 шпакки, 60 курчата, 90 дні.

5. Напиши самостійно оповідання на одну із тем: «Весняний день», «Птахи прилетіли», «Скоро канікули». Підкресли у своєму тексті прислівники.



*Тарас Григорович
Шевченко*

Один вечір з життя Шевченка в Києві

Спека липневого дня спадала. У хату влетів вітер, приніс різкий подих Дніпра і заметушив сторінками книжки, яка лежала на колінах поета. Недавно повернувся він додому і відпочивав; зустрівся під Лаврою дід-лірник, тут поет просидів день, малюючи його. Тепер віддавався всією душею своїй самоті, споминам.

Ще так недавно він пас ягнята «голодний, босий. Трохи не голий». Ще так недавно він був бездомним кріпаком, потім козачком у панських покоях...

Потім, Боже милий! У царському саду, на лавочці, сидить він, оточений статуями з мармуру, і малює їх. Вони немов нахиляються над ним і розповідають про світ краси, недоступний бідному Тарасу.

Та ось щирі друзі викупили його, і він – вільний чоловік! Став учнем художньої академії.

Катря Гриневичева



СЛОВНИК

різкий подих – **éles fuvallat (itt)**

лірник – **vándor énekes**

був бездомним кріпаком –

hajléktalan jobbágy volt

оточений статуями – **szobrokkal
körülvéve**

з мармуру – **márványból**

витає – **lebeg**

Село!..



Село! І серце одпочине:
Село на нашій Україні,
Неначе писанка, село.
Зеленим гаєм поросло.
Цвітуть сади, біліють хати,
А на горі стоять палати
Неначе диво. А кругом
Широколистії тополі,
А там і ліс, і ліс, і поле,
І сині гори над Дніпром.
Сам Бог витає над селом.

Т. Шевченко



▶▶ Спілкуюся

1. Зроби звуко-буквений аналіз слів: **щирі**, **художньої**.
2. Поясни правопис слів: **дід-лірник**, **малюючи**, **його**, **вільний**.
3. Знайди всі іменники в тексті. Іменники в множині постав в однині.
4. Прочитай вірш. З чим порівнює Тарас Шевченко село в нашій Україні?
5. Розкажи, що тобі відомо про життя і творчість Тараса Шевченка.

▶▶ Пишу

1. Спиши улюблений уривок вірша.

▶▶ Досліджую

1. Які вірші цього славетного поета ти ще знаєш?



*Іван Якович
Франко*



Розвивайся, лозо...

Розвивайся, лозо, борзо,
Зелена діброво!
Оживає помертвіла
Природа наново,
Оживає, розриває
Пути зимовії,
Обновляєсь в свіжі сили
І свіжі надії.

Зеленійся, рідне поле,
Українська ниво!
Підоймися, колосися,
Достигай щасливо!
І щоб всяке добре сім'я
Ти повік плекала,
І щоб світу добра служба
З твого плоду стала!

І. Франко

1. Зроби звуко-буквений аналіз слів: **борзо**, **оживає**, **щоб**.
2. Поясни правопис слів: **зимовії**, **надії**, **сім'я**.
3. Які почуття виникають у тебе під час читання вірша?
4. Поясни значення вислову: «Обновляєсь в свіжі сили і свіжі надії».
5. Склади розповідь за своїми спостереженнями про пробудження природи навесні.



Спомин

У садочку в холодочку
гарна мати молода
возить донечку в візочку,
возить звільна і гойда.

Мірно, наче пташка в клітці,
з щєблика на щєблик скаче,
возить доню в холодочку,
хоч дитина спить, не плаче.

До візка не заглядають
материнські очі чулі,
лиш уста тихенько шепчуть:
«Люлі-люлі, люлі-люлі».

І. Франко



113

1. Перепиши першу строфу вірша «Спомин».

1. Які спогади виникають у тебе під час читання вірша?



СЛОВНИК

розвива́йся, лозо́, бо́рзо –
lombosodjál fűzfavessző,
serényen
ожива́є помертві́ла приро́да – **éled**
az elhalt természet

пу́та зимові́ї – **a tél béklyója**
обновля́єсь – **újjászületik,**
megújul
плека́ла – **dédelgetted,**
gondoskodtál

*Леся Українка
(Лариса Петрівна
Косач)*



Давня весна

Була весна весела, щедра, мила,
промінням грала, сипала квітки,
вона летіла хутко, мов стокрила,
за нею вслід співучії пташки!..

Все ожило, усе загомніло –
зелений шум, веселая луна!
Співало все, сміялося, бриніло,
а я лежала хвора й самотна́.

Я думала: «Весна для всіх настала,
дарунки всім несе вона ясна,
для мене тільки дару не придбала,
мене забула радісна весна».

Ні, не забула! У вікно до мене
заглянули від яблуні гілки,
замиготіло листячко зелене,
посипались білесенькі квітки...



Моя душа ніколи не забуде
того дарунку, що весна дала;
весни такої не було й не буде,
як та була, що за вікном цвіла.

Леся Українка



Спілкуюся

1. Зроби звуко-буквенний аналіз слів: **весна**, **сипала**, **пташки**.
2. Поділи на склади слова: **промінням**, **співучії**, **посипались**.
3. Добери синоніми до слів **весела**, **самотна́**.
4. Прочитай уважно вірш. Який настрій поетеси передано в ньому?
5. З якою інтонацією ти прочитаєш перші три строфи вірша?
6. Який дарунок принесла весна Лесі Українці? Прочитай словами з вірша.



Пишу

1. Перепиши останню строфу вірша «Давня весна».



Досліджую

1. Знайди в бібліотеці чи інтернеті твори Лесі Українки.



СЛОВНИК

ху́тко – **gyorsan, sietve**

бри́ніло – **zengett**

самотна́ (само́тня) – **magányos**

не придба́ла – **itt: nem hozott**

замиготі́ло – **itt: elkápráztatták
a szemem**



*Олександр Васильович
Духнович*

Добро сильніше за зло!

Жила на світі зла чарівниця. Нікого не любила. Хотіла панувати над світом. Щоб вітер, сонце, вода слухались тільки її. Щоб не було людей, вона висушила всі моря, озера, річки, ставки.

Без води люди стали вмирати. Журавель бачив, старався допомогти. Ось одного разу в густих кущах побачив він маленьке джерельце. Показав його людям. Вони вночі приходили брати воду. Але одного разу, облітавши ліси і поля, стомлений журавлик прилетів напиться води, і побачила його чарівниця. Вона розгнівалася і зачарувала його назавжди.

А маленьке джерельце раптом перетворилось у велику криницю. Чарівниця не могла нічого вдіяти. Добро сильніше за зло!

О. Духнович

▶ Спілкуюся

1. Хто головний герой тексту? Які риси він має?

▶ Пишу

1. Перепиши останній абзац тексту «Добро сильніше за зло».

▶ Досліджую

1. Чи збулася мрія чарівниці? Чому?



Звичаї та традиції українського народу

1. Уважно розглянь малюнки. Які звичаї та традиції на них зображені?



117

2. Робота в групі. Які ще звичаї та традиції українського й угорського народів ви знаєте?



Складання твору-роздуму (міркування)

Értekező szöveg szerkesztése

1. Розглянь малюнки. Скажи, людей яких професій ти бачиш на цих малюнках. Які ще професії тобі відомі? Ким працюють твої батьки?



План

1. Ким ти хочеш стати?
2. Чим тобі подобається ця професія?
3. Чим корисний ти будеш людям?
4. Як ти можеш досягти своєї мрії?
5. Що для цього треба робити?

2. **Робота в групі.** Складіть за поданим планом твір-роздум на тему «Моя майбутня професія».



*Михайло Михайлович
Коцюбинський*

Десять робітників

Зайшов я колись до одної жінки в хату – Одаркою звали жінку. Дивлюсь, а у неї в хаті чисто, гарно так: діти умиті, чисто одягнені, обід зварений.

– Як ви встигаєте все поробити? – питаю я в Одарки.

А вона каже:

– Як же мені не встигнути! У мене служать аж десять добрих робітників. Вони мене слухають: що не скажу – зроблять, один одному допомагають...

– Які ж то у вас робітники?

– А ось вони! – засміялась Одарка і поклала на стіл свої десять пальців.

М. Коцюбинський

▶ Спілкуюся

1. Чому оповідання має таку назву?

▶ Пишу

1. Хто були ті десять робітників, які допомагали жінці? Випиши з тексту речення, у якому про це йдеться.

▶ Досліджую

1. Як ти думаєш, про яких людей кажуть: «У нього золоті руки»?



Олена Пчілка
(Ольга Петрівна Косач)

У пригоді

Українська народна казка, записана Оленою Пчілкою

Пішов одного разу Лев на лови та й зустрів Мишку. Хотів її з'їсти, уже й лапою придушив. А Мишка каже йому:

– Ой Леве, могутній володарю! Не їж мене, змилуйся наді мною, бідною маленькою Мишкою! Я тобі за те в пригоді стану!

Засміявся Лев:

– Ти мені в пригоді станеш? Якась нещасна Мишка – мені, цареві над звірами, у пригоді можеш стати?! У якій же пригоді?

– А хто може знати, – каже Мишка, – зглянься наді мною!..

Зглянувся Лев, відпустив Мишку.

Коли це якось потрапив Лев у тенета. Б'ється, борсається в тенетах. Аж де не взялась Мишка – одну петельку перегризла, другу... Таку дірку зробила, що Лев і виліз! Тоді й каже Левові:

– А що ж, бачиш, і я, маленька Мишка, тобі в пригоді стала!

– Бачу, – каже Лев, – віддячила ти мені й навчила мене!..

Спасибі тобі!

▶▶ Спілкуюся

1. Поміркуй, чому треба допомагати один одному.

▶▶ Пишу

1. Чому вчить нас ця казка? Відповідь запиши.

▶▶ Досліджую

1. Які прислів'я про добро ти знаєш?

Літо прийшло!

Скажіть, ви знаєте, чом це небо таке синє-синє, а хмарки в ньому пливуть такі біленькі? Чому так рано прокидається сонце? А коли настає йому час іти на спочинок, то чому воно аж ніяк не хоче лягати у свою полум'яну колиску? Чому в нічному небі так мерехтять зорі, а місяць так пильно розглядає себе в тихому дзеркалі ставу?



Чому крізь густу стіну хлібів так ласкаво й ніжно посміхаються сині очі волошок?

– Чому?



Літо прийшло! А червень – його перший місяць. Місяць соковитих черешень і запашних полуниць, місяць першої сіножати й найдовших днів року...

Раненько прокидається червневий день. І поки ще спить зморена теплом літня ніч, урве від неї шматок часу. Ураз підросте трохи, вмиється росою – і знов крокує по землі, бадьорий і усміхнений. Доброго ранку всім!..

Ю. Старостенко

Місяць квітів

Перший літній місяць – червень – місяць квітів. Стільки рослин цвіте в цей час, що й не перелічити!

На початку червня зацвітає червона конюшина, а трохи пізніше розпускаються синьо-фіолетові квіточки мишачого горошку. І конюшина, і горошок цвітуть усе літо, до осені. На схилах, на сухих улоговинах цвіте липуча червона смолка.



Гойдаються від вітру лілові дзвоники. Скрізь по відкритих місцях строкáтить траву маруна. Усі знають цю рослину, а скажеш «маруна» – ніхто не розуміє. Справа проста: маруну звикли звати ромашкою.

Цілими луговинами росте на галявинах і лісових січах жовто-фіолетова брат-і-сестра. Квітка у брата-і-сестри і справді жовта, а фіолетові в неї не квітки, а приквітники – листочки, що під квіткою. Восени квітів уже немає, залишаються лише фіолетові листочки.

У середині червня починають червоніти перші ягідки суниці, а малина тільки-но зацвітає. Гірка калина також поспішає цвісти, і тільки зараз розпукуються її кремово-білі квіточки.

Г. Скребицький



Спілкуюся

1. Зроби звуко-буквений аналіз слів: **скажіть, ньому, пливуть, місяць**.
2. Поясни правопис слів: **прокидається, дзеркалі, бадьорий**.
3. Чому червень називають місяцем найдовших днів року?
4. Яке свято відзначають у червні всі діти?
5. Зачитай, які квіти цвітуть у червні.
6. Які з цих квітів ростуть у твоїй місцевості?
7. Які ягоди з'являються в червні?



Пишу

1. Перепиши останній абзац тексту «Місце квітів».



Досліджую

1. Як і де ти мрієш провести літні канікули?

Загально очікувані результати

1. Назви імена відомих тобі українських письменників / письменниць.
2. Чи є у твоєму краї місця, пов'язані з іменами письменників / письменниць? Розкажи про це.
3. Прочитай і поясни, як ти розумієш такі рядки із твору Лесі Українки «Давня весна»:

Ні, не забула! У вікно до мене
заглянули від яблуні гілки,
замиготіло листячко зелене,
посипались білесенькі квітки...

4. Хто автор цих рядків і з якого вони твору?

Село на нашій Україні,
Неначе писанка, село.

- а) Леся Українка «Давня весна»;
- б) Іван Франко «Спомин»;
- в) Тарас Шевченко «Село!...».

5. Яке із прислів'їв найбільше відповідає твору Олени Пчілки «У пригоді»?

1. І сила перед розумом никне.
2. Світ не без добрих людей.

Конкретно очікувані результати

1. Проведіть у своєму класі конкурс на кращого читця творів Тараса Шевченка.

2. Пригадай, з якого твору ці рядки:

У мене служать аж десять добрих робітників. Вони мене слухають: що не скажу – зроблять, один одному допомагають...

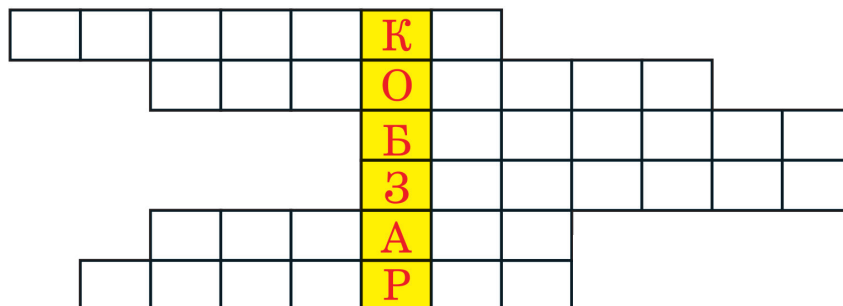
3. У вірші І. Франка «Спомин» ідеться про:

- а) маму й донечку;
- б) бабусю і внучку;
- в) пташку в клітці.

4. За змістом казки «У пригоді» продовж діалог.

- Ой, Лево, могутній володарю! ●●.
- Ти мені в пригоді станеш? ●●.
- А хто може тебе знати, ●●.
- А що ж, бачиш, і я, маленька Мишка, ●●.
- Бачу, – каже Лев, ●●.

5. Намалюй у зошиті кросворд. Упиши в клітинки пропущені слова із вірша Т. Шевченка «Село!..». Розв'яжи кросворд. У виділених клітинках прочитай, як ще називають Тараса Шевченка.



1. Неначе ... село.

2. Село! І серце

3. Цвінуть сади, ... хати.

4. ... гаєм поросло.

5. А на горі стоять

6. І сині гори над

Зміст

§26. Прикметники-синоніми	4
§27. Прикметники-антоніми	6
Робота над твором	8
<i>Читання</i>	
Ялинка	10
З Новим роком!	10
Білі мухи	11
Протоптали стежку	12
§28. Число та рід прикметників	14
§29. Роль прикметників у реченні	16
<i>Читання</i>	
Зерна мудрості	18
Лижі й ковзани	20
Зимові звичаї та традиції	22
<i>Загально очікувані результати</i>	24
<i>Конкретно очікувані результати</i>	25
§30. Повторення	26
<i>Загально очікувані результати</i>	28
<i>Конкретно очікувані результати</i>	29
<i>Читання</i>	
Яка професія найкраща?	30
Головна професія	30
Рекомендації	32
Афіша. Квиток	33
<i>Читання</i>	
Бабусині руки	34
Руки	34
§31. Займенники	36
§32. Особові займенники	38
§33. Роль займенника в реченні	40
<i>Читання</i>	
Вчіться, діти!	42
Повідомлення. Документи	43
<i>Загально очікувані результати</i>	44
<i>Конкретно очікувані результати</i>	45
<i>Читання</i>	
Працьовита ніч	46

Вистава. Програма	47
По волосинці	48
Кожна людина повинна	50
<i>Загально очікувані результати</i>	52
<i>Конкретно очікувані результати</i>	53
§34. Дієслово	54
§35. Неозначена форма дієслова	56
Складання тексту-опису	58
Пори року	58
<i>Читання</i>	
Складання твору-опису	58
<i>Читання</i>	
Державний Гімн України	60
Державні та традиційні свята	61
Древній Київ	62
«В нас велика Батьківщина...»	63
§36. Часи дієслова	64
§37. Теперішній час дієслова	66
<i>Читання</i>	
Український віночок	68
Мій рідний край	69
Журавлиний край	70
<i>Загально очікувані результати</i>	72
<i>Конкретно очікувані результати</i>	73
§38. Минулий час дієслова	74
§39. Майбутній час дієслова	76
<i>Читання</i>	
Вишенька зацвіла	78
Малюнок. Ілюстрація	79
Переказ	80
<i>Читання</i>	
Шпаки прилетіли	82
§40. Дієвідміни	84
§41. Практичні вправи	86
Текст-розповідь, текст-опис, текст-роздум	88
<i>Читання</i>	
Ластівки	90
Лист. Онлайн-листування	91

<i>Читання</i>	
Що святкуємо навесні?	92
Весняні свята	93
§42. Правопис не з дієсловом	94
§43. Числівник. Загальне поняття	96
<i>Загально очікувані результати</i>	98
<i>Конкретно очікувані результати</i>	99
<i>Читання</i>	
Весна в лісі	100
<i>Загально очікувані результати</i>	102
<i>Конкретно очікувані результати</i>	103
§44. Прислівник. Загальне поняття	104
<i>Загально очікувані результати</i>	108
<i>Конкретно очікувані результати</i>	109
<i>Читання</i>	
Тарас Григорович Шевченко. Один вечір з життя Шевченка в Києві	110
«Село!..»	111
Іван Якович Франко. Розвивайся, лозо... ..	112
Спомин	113
Леся Україка (Лариса Петрівна Косач). Давня весна	114
Олександр Васильович Духнович. Добро сильніше за зло!	116
Звичаї та традиції українського народу	117
Складання твору-роздуму (міркування)	118
Михайло Михайлович Коцюбинський. Десять робітників	119
Олена Пчілка (Ольга Петрівна Косач). У пригоді	120
Літо прийшло!	121
Місяць квітів	121
<i>Загально очікувані результати</i>	123
<i>Конкретно очікувані результати</i>	124

Навчальне видання

**КРИГАН Серафима Герасимівна
СЕРГІЙЧУК Юліанна Павлівна**

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

**підручник для 4 класу з навчанням угорською мовою
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах, з аудіосупроводом)**

Частина 2

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України*

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції»

*У підручнику використані ілюстративні матеріали
з вільних інтернет-джерел*

Редактор Іванчук М.
Технічний редактор Максимець С.
Художники Жукова О., Костенюк Д., Антощук Г.
Дизайн і верстка Жукової С.
Оформлення Андрєєвої А.
Коректор Криворук І.

Формат 84x108/16. Ум.-друк. арк. 13,44. Обл.-вид. арк. 10,00.
Тираж 2296 прим. Зам. № 1607.

Видавець і виготовлювач видавничий дім «Букрек»,
вул. Радищева, 10, м. Чернівці, 58000.
Тел./факс: (0372) 55-29-43. Е-mail: info@bukrek.net. Сайт: www.bukrek.net
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи ЧЦ № 1
від 10.07.2000

УСНА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ

Притча

Оповідання з повчальним висновком.

Три хлібини



Легенда

Народне оповідання про події з життя людей з елементами вимислу.



Фіалка

Казка

Усний народний твір про вигадані події.

*Без труда
нема плода*



Байка

Невеликий, найчастіше віршований твір повчального змісту.



*Чиж та
Голуб*



Загадка

Короткий влучний опис предметів або явищ, який треба відгадати.

*Куди поведе –
за собою
хату везе*



Прислів'я

Короткий народний вислів з повчальним змістом.

Приказка

Влучний (часто римований) вислів, але без висновку.



*Друга
шукай,
а знайдеш –
тримай*

Пісня

Музичний твір, який співають.

Щедрівка

Обрядова пісня, яку виконують напередодні Щедрого вечора.

*Щедрик,
щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка,
Стала собі щебетати,
Господаря викликати...*



Колядка

Обрядова пісня, яку виконують напередодні Різдва.

МЕДІА

Медіа

Засоби передавання, зберігання та відтворення інформації.



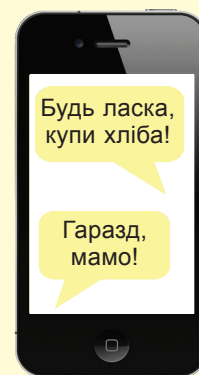
Інформація

Різноманітні відомості, звістки, повідомлення.



Джерело інформації

Те, звідки ми отримуємо інформацію.



Оголошення

Короткі текстові повідомлення, які містять різну за призначенням інформацію.

Записка

Короткий лист.

УВАГА! ОГОЛОШЕННЯ!

Завтра о 18.00
відбудуться
батьківські збори
4-А класу.

Запрошення

Коротке повідомлення про подію та пропозиція взяти в ній участь.

ТЕКСТ

Тема – те, про що йдеться в тексті.

Мета – головна думка тексту.

Заголовок виражає тему або мету тексту.

Твір-розповідь

Зачин
(загальне враження про предмет, явище)

Твір-опис

Основна частина
(ознаки предмета, явища)

Твір-роздум

Кінцівка
(висновки)

Мета тексту-розповіді в художньому стилі: описати предмет, явище в яскравій, образній формі задля емоційного впливу.

Мета тексту-опису в науковому стилі: точно, послідовно описати предмет, явище.

Мета тексту-роздуму: дослідити предмет, явище; пояснити, розкрити їхні ознаки.

